

Macbeth

MACBETH

hi
William Shakespeare

VAHUNDZULUXI I

Felix M. Shilote

NA

Charlotte Nkondo

Hons. B.A. (S.A.), M.A. (Unin), S.A.T.D.

Cover drawing by H. D. Jeannot

Sasavona Publishers & Booksellers

Private Bag X 8

Braamfontein

**Eka ntlangu lowu, marito lama landzelaka ya tirhisiwa hi
ndlela leyi:**

**Hosana : Prince
Nganakana : Thane
Xigodlo : Palace
Khokholo : Castle
Nghundlana : Earl
Nkulukumba : Lord**

First Edition 1982

ISBN O 949981 95 8

Printed by

MORIJA PRINTING WORKS

MORIJA - LESOTHO

Vutomi bya William Shakespeare

William Shakespeare u velekiwe eStratford-on-Avon, eNghi-landi. Siku ra ku velekiwa ka yena a ri tiveki swinene, kambe ri le xikarhi ka 24 Dzivamisoko 1563 na 23 Dzivamisoko 1564. Vatswari va yena a va ri vaaki va Warwickshire. Tata wa yena, John Shakespeare, a a ri murhungi wa madlilavhu. U tlakukile swinene evuton'wini, a va khanselara hi 1565, a tlhela a va meyara hi 1568; kambe endzhaku u tlhelele evusiwanini lebyikulu. Mana wa William a a ri Mary Arden. William u nghene xikolo eKing Edward VI's Grammar School, eStratford, laha swi vonakaka onge u dyondzilenyana Xilatini. Hi 1582 u tekile Anne Hathaway. N'wana wa vona wo sungula, wa nhwanyana u khuvuriwile hi n'hwetini ya May 1583. Ku landzerile mahahlwa hi Nyenyenyani 1585: Hamnet (loyi a nga lova hi 1596) na Judith loyi a nga sala a hanya endzhaku ka tata wa yena.

A ku tiveki nchumu hi vutomi bya Shakespeare eka malembe ya 1584 na 1592. Hi 1592 a a ri eLondon, kambe a swi tiveki leswaku a a ye rini. Eka masiku lawa onge hi kona a nga dyondza ta vutomi, leti a ti paluxaka emintlangwini ya yena.

Eka papila ra yena hi 1592, Green, un'wana wa vatsari va mintlangu, u kombisile leswaku Shakespeare a a sungula ku khomisa tintlhari ta yunivhesiti xo tika, hi ku pikisana na vona hi ku tsala.

U tsale tisonete ta yena eka malembe ya 1595-1600, kambe a ti kandziyisiwanga ku fika hi 1609.

Hi va-1610 u rhurhele eStratford ku ya wisa kona, naswona a nga ha tsakanga endzhaku ka 1613. U file hi 23 Dzivamisoko 1616. Ku hava vumbhoni byo kaneta leswaku u dlaye hi fivhara leyi nga n'wi khoma hikwalaho ko nwa ku tlula mpimo eka xinkhubyana lexi a nga va na xona na Drayton na Ben Jonson. Ndyangu wa ka vona wu felerile.

Nkatsakanyo wa Ndzuko

NDZIMA I

MBONAKISO I: Ntlangu lowu wa "*tragedy*" wu sungula exikarhi ka ku dzinda ni rihati. Valoyi vanharhu va twa-nana ku hlangana na Macbeth eku heleni ka nyimpi leyi karhiki yi lwiwaka.

MBONAKISO II: Mahungu ya nyimpi ya tisiwa eka Duncan, Hosi ya Scotland. U twa leswaku khazi wa yena, Macbeth, Nganakana ya Glamis, u dlayile mulwisa-mfumo, Macdonwald, naswona nyimpi ya vumbirhi yi hlurile vapfuni va Macdonwald na Norway, hi muxavisa-tiko, Nganakana ya Cawdor. Duncan u boha makungu yo endla Macbeth Nganakana ya Cawdor. U rhuma Ross ku yisa mahungu lawa.

MBONAKISO III: Valoyi va hlangana ni vafambisi lavambirhi va nyimpi ya Duncan. Va xeweta Macbeth hi swiyimo swinharhu swa Nganakana ya Glamis, Nganakana ya Cawdor, na "hosi endzhaku ka leswi". Mufambisi lowun'wana, Banquo, u kuma xitshembiso xa leswaku hambi yena a nga ri hosi, u ta va tata wa tihosi. Ross wa fika, a xeweta Macbeth hi ku n'wi vula "Nganakana ya Cawdor". Ku tiyisiwa loku ka marito ya valoyi ku endla leswaku Macbeth a ehleketa hi matimba swinene hi mhaka ya vuhosi, kutani eka marito ya le tlhelo u humesa miehleketo ya yena yo dlaya Duncan, leswaku a ta kuma vuhosi. Hi ku tisindzisa, u vuyisa miehleketo ya yena.

MBONAKISO IV: Hosi, leyi se yi dyuhaleke, yi hlangana ni khazi wa yona mufambisi wa nyimpi kutani yi n'wi xeweta hi mbilu leyi teleke ku nkhenisa. Yi endla Malcolm n'wana wa yona lonkulu, "Prince of Cumberland",

naswona yi tivisa makungu ya yona ya ku landza Macbeth eInverness, ku va n'wendzi wa yena.

MBONAKISO V: Mbangu se wu ya eInverness: Nkosikazi Macbeth u hlaya vuprofeta bya valoyi eka papila leri a ri tsaleleke hi nuna wa yena. U tiva ku navela ka yena, ni swiphiqo swa kona. Hi yena a faneleke ku n'wi hlohletela eka ku navela ka yena ni ku susa swiphiqo. U tiyisa swinene ku endla mhaka leyi, kutani loko nuna wa yena a fika, u n'wi tivisa ku n'wi seketela ka yena eka "mhaka leyikulu" leyi taka.

MBONAKISO VI: Duncan na Banquo va fika ekhokholweni ra Inverness, ku nga ri khale Macbeth a fikile. Va amukeriwa khwatsi hi muamukela-vayeni wa xisati, Nkosikazi Macbeth.

MBONAKISO VII: Ku ni xilalelo vusiku byebyo. Macbeth u humile a siya vendzi va yena, kutani a vona swinene ku chavisa ka vudlayi lebyi a byi ehleketeke. U boha ku ka a nga yi mahlweni ni mhaka leyi. Kambe nsati wa yena se u na yena, kutani u n'wi kucetela hi matimba swinene, a kala a pfumela. A nga ha lavi ku n'wi nyika nkarhi wo kanakana. U n'wi tshembisa ku n'wi pfuna. U ta pyopyisa valanguteri hi wayini. Endzhaku ka ku dlaya hosi, u ta tota swikandza swa vona hi ngati leswaku va vonaka va ri vona vadlayi.

NDZIMA II

MBONAKISO I: Nkarhi wo dlaya Duncan wu fikile. Endzhaku ka ku angulananyana na Banquo, Macbeth u siyiwa a ri yexe, a yimele ku ba ka nsimbi, loku nga xikombiso xa leswaku hinkwaswo swi lulamile.

MBONAKISO II: Ku hundze timinete tingari tingani. Nkosikazi Macbeth u khomile mbilu ku twa mimpfumawulo ekamarini ya Duncan. Macbeth wa nghena a tshukile ni ku chava. U hoxisile a vuya ni masavula lawaya ya ngati,

lawa a ya fanele ya siyiwe ni valanguteri lava etleleke. Nkosikazi Macbeth wa ma teka a ma tlherisela kona, endzhaku ka loko Macbeth a arile ku tlhelela hikwalaho ka ku chava. Ku nga ri khale ku twala ku gongondza. Nkosikazi Macbeth u tisindzisa ku rhurisa nuna wa yena, ni ku kombisa leswi faneleke ku endliwa eka nkarhi lowu.

MBONAKISO III: Ku gongondza a ku ri ka Macduff na Lennox, lava nga vindzukela ekhokholweni. Macduff u nghena ekamarini ya Duncan, a vuya hi ku hatlisa ni mahungu ya rifu ra yena. Ku landzela mpfilumpfilu. Macbeth wa suka, kutani loko a vuya, u vika leswaku u dlele valanguteri lava vambirhi hikwalaho ka ku hlundzuka. Vana va Duncan va twanana ku baleka. Malcolm u balekela eNghilandi, Donalbain eIreland.

MBONAKISO IV: Mukhalabye un'wana u hlayela Ross leswo hlamarisa leswi nga humelela evusikwini bya ku dlawa ka Duncan. Macduff wa nghena, a tivisa leswaku ku ehleketeriwa vana va hosi lava nga baleka, ni leswaku Macbeth u yile eScone ku ya vekiwa hosi.

NDZIMA III

MBONAKISO I: Ku hundze nkarhi. Macbeth se i hosi. Ku profeta ka valoyi ka leswaku nongoloko wa tihosi wu ta va eka Banquo, ku nga ri eka Macbeth, se ku karhata miehleketo ya vavanuna havambirhi. Macbeth u konanisa Banquo mafambafambele ya yena ni n'wana wa yena Fleance, kutani a hatlisa a lulamisa ku va dlaya. Ntirho lowu wu nyikiwa swigevenga swimbirhi, naswona wu fanele ku endliwa vusiku byebyo, kulenyana ni xigodlo.

MBONAKISO II: Mbonakiso lowo koma lowu a wu yisi mhaka emahlweni, kambe wu komba ku hundzuka ka vuxaka exikarhi ka Macbeth ni nsati. Nkosikazi Macbeth kutani u tiyimisele ku rhurisa miehleketo ya nuna wa yena hilaha

a nga swi kotaka hakona, ni ku tipfala mahlo eka swendlo swa yena.

MBONAKISO III: Vadlayi lavaya vambirhi va engeteriwa hi wa vunharhu kutani swin'we va tumbelela Banquo na Fleance. Banquo wa d'awa, kambe Fleance wa baleka.

MBONAKISO IV: Ku ni xilalelo lexi Banquo a nga rhambiwa eka xona. Loko xi ri karhi xi ya emahlweni, Banquo wa dlawa. Macbeth u tiseriwa mahungu ya leswaku makungu ya yena a ya hetisekanga, hikwalaho ka ku baleka ka Fleance. Xilalelo xi ya emahlweni, kutani xipuku xa Banquo, lexi voniwaka hi Macbeth ntsena, xi tshama exivandleni lexi nga riki na munhu. Ku chava ni ku vaviseka ka hosi a swi tumbeteki, kutani vuendzi bya hangalaka. Macbeth se u byela nsati leswaku Macduff u papalata khokholo, ni leswaku a nga tshembi swinene van'wana va vakulukumba. U tivisa miehleketo ya yena ya ku lava ku endzela valoyi lavaya ku ya twa leswo bibisisa leswi n'wi yimeleke.

MBONAKISO V: Hecate u tivisa valoyi lavan'wana leswaku Macbeth u ta ta ku nga ri khale, ku ta twa makumu ya yena.

MBONAKISO VI: N'wangulano exikarhi ka Lennox ni nku-lukumba un'wana wu kombisa leswaku un'wana ni un'wana u ni ku chava ehenhla ka swendlo swa Macbeth. Macduff u ya eka Malcolm eNghilandi, naswona u langutela ku kuma ku pfuniwa eka "Edward the Confessor", ku wisa xirha, Macbeth.

NDZIMA IV

MBONAKISO I: I baku leri eka rona valoyi lavaya vanharhu va vulavulelaka va rhendzele galaza leri vilaka. Va byela Macbeth ku tivonela eka Macduff, kambe va tlhela va n'wi byela leswaku a nga chavi munhu loyi a velekiweke hi wansati. Va tlhela va n'wi byela leswaku a nga ka a nga hluriwi ku fikela loko xihlahla xa Birnam xi ta eDunsinane.

Hambiloko a byeriwa ku ka a nga konanisi, Macbeth u sindzisa ku lava ku tiva loko vana va Banquo va ta fuma eScotland; kwalaho ku humelela xivono xa tihosi ta Stuart leti landzelelanaka, ti tikomba hi swivumbeko leswaku i swihluke swa Banquo. Mbonakiso lowu wu hela hi mahungu ya leswaku Macduff u balekele eNghilandi. Macbeth u hlambanya ku hlasela khokholo ra yena ni ku herisa ndyangu wa yena.

MBONAKISO II: Makungu ya yisiwa emahlweni. Nkosikazi Macduff ni xifanyetana xa yena va hlaseriwa hi vadlayi vambirhi, kutani xifanyetana xi dlawa emahlweni ka mana wa xona.

MBONAKISO III: Loko ku hundze nkarhinyana, Macduff u fika eNghilandi. Malcolm, loyi a tivaka vuxisi bya Macbeth, u ehleketela Macduff swo biha, loko a vona leswaku u siye ndyangu wa yena emavokweni ya muxanisi luya. U ringa Macduff hi ku tivula leswaku yena i mubihi wa makumu, ku fikela loko Macduff a hela matimba hi ku vona leswaku onge Scotland ri nge pfuki ri kume hosi yinene. Ku vulavula ka yena hi ndlela leyi ku khorwisa Malcolm leswaku a hi muxengi. A va si heta no vulavula hi mhaka leyi, loko Ross a fika ni mahungu ya ku herisiwa ka ndyangu wa Macduff. Macduff u rhanga a twa ku vava, kambe ku vaviseka ka yena ku hundzuka ku hlundzuka ko lava ku rihisela.

NDZIMA V

MBONAKISO I: Nkosikazi Macbeth i khale a helele hi matimba ehenhla ka swendlo swa nuna wa yena. Yena u vaviseke ngopfu exihundleni, kutani leswi a vavisekiseke xiswona swi humela ehandle loko a famba evurhongweni.

MBONAKISO II: Ku hundza nkarhinyana. Valwi va Swikochi va macha va ya eBirnam, laha va nga ta hlangana ni vapfuni vo huma eNghilandi.

MBONAKISO III: Macbeth wa titiyisa eDunsinane, a tele ku chava ni ku hlekula.

MBONAKISO IV: Ekusuhi na Dunsinane, Malcolm u lerisa masocha ya yena leswaku ya rhwala marhavi emahlweni ka wona, lawa va nga ta va va ma tseme exihlahleni xa Dunsinane, leswaku va tumbeta ku tala ka vona.

MBONAKISO V: Macbeth u twa leswaku nsati wa yena u file. Mahungu ya leswaku xihlahla xa Birnam xi sungula ku famba, ya n'wi hlanganisa nhloko.

MBONAKISO VI: Malcolm u nyika va-Siward, tatana ni n'wana, swileriso swo fambisa xiphemu xin'we xa nyimpi; yena na Macduff va ta fambisa lexin'wana.

MBONAKISO VII: Macbeth u dlaya Siward lontsongo erivaleni ra nyimpi. Nyimpi ya Malcolm a yi lwisiwi ngopfu, kutani khokholo ra Dunsinane ra nyiketiwa. Macbeth u hlangana na Macduff, a karhi a tshemba leswaku a nge dlawi hi loyi a nga velekiwa hi wansati. Macduff u hlamula leswaku a nga velekiwanga, kambe u susiwile ekhwirini ra mana wa yena nkarhi wu nga si fika. Va lwa. Endzha-kunyana Macduff u nghena ni nhloko ya Macbeth, kutani vakulukumba lava nga hlengeletana va vitana Malcolm "Hosi ya Scotland". U nyika vakulukumba swiyimo swa le henhla. Malcolm u ya vekiwa vuhosi eScone.

Vatlangi

Duncan	Hosi ya Scotland
Malcolm	} Vana va Hosi
Donalbain	
Macbeth	} Vafambisi va nyimpi ya Hosi
Banquo	
Macduff	} Va yindlu ya vuhosi bya Scotland
Lennox	
Ross	
Menteith	
Angus	
Caithness	
Fleance	N'wana Banquo
Siward	Nghumendlana ya Northumberland, Jenerala ya tinyimpi ta Manghezi
Siward lontsongo	N'wana wakwe
Seyton	Mutirheri ni muhlayisi wa Macbeth
Boy	N'wana Macduff
N'anga ya Munghezi	
N'anga ya Xikochi	
Sejeni	
Mulanguteri wa nyangwa	
Mukhalabye	
Nkosikazi Macbeth	
Nkosikazi Macduff	
Mulanguteri wa xisati wa Nkosikazi Macbeth	
Hecate ni valoyi vanharhu	
Vachaviseki, van'wana va mavito, masocha, vadlayi ni varhumiwa	
Xipuku xa Banquo, ni swivono swin'wana.	

MBANGU – Scotland: Nghilandi

Ndzima ya 1

MBONAKISO 1

(Ku dzinda ka tilo ni rihati: ku humelela valoyi vanharhu.)

NOYI 1: Xana hina vanharhu hi ta hlangana rini kambe ke, eku dzindeni, erihatini, kumbe empfuleni?

NOYI 2: Loko mpfilumpfilu wu herile, loko nyimpi yi herile hi ku hluriwa ka van'wana ni ku hlula ka lavan'wana.

NOYI 3: Swi ta va tano dyambu ri nga si pela.

NOYI 1: Kwihi?

NOYI 2: Epuweni.

NOYI 3: Kona hi ta hlangana na Macbeth.

NOYI 1: Ndza ta Graymalkin.¹

NOYI 2: Khutla ra vitana.

NOYI 3: Ndza ta sweswi.

HINKWAVO: Leswo saseka swi bihile eka hina, kasi leswo biha swi sasekile. Hi haha ehunguveni ni le moyeni wa thyaka.
(Va huma.)

MBONAKISO II

(Govelu kusuhi na Forbes. Ku twala huwa. Ku nghena Hosi Duncan, Donalbain, Lennox ni valanguteri, va hlangana ni mufambisi wa nyimpi a tshwukelane ni ngati.)

DUNCAN: Xana hi wihi lowa tingati? Xiyimo xa nyimpi sweswi xi tikomba hi leswi a nga xiswona.

¹ Ximanga xo kwalala.

MALCOLM: Loyi i sejeni loyi a lweke hi matimba ku sivela ku khomiwa ka mina. Nakulorhi wa vurhena, tivisa hosi ta xiyimo xa nyimpi hilaha u yi sukeleke hakona.

SEJENI: A swi kanakanisa. A swi fana ni vahlamberi vambirhi lava karhaleke, lava nga damarhelana kunene va tsandzeka ku endla nchumu. Macdonwald lowo pfumala ntwelovusiwana loyi a a tilunghisele swo biha, loyi vubihi hinkwabyo a byi hlengeletana eka yena – u nyikiwile tinyimpi ta Ireland, leti nga ni swo lwa swo vevuka, ni leti nga ni swo lwa swa matimba swinene, kutani hinkwaswo a swi tikomba swi n'wi fambela kahle. Kambe hinkwaswo a swi vanga swa nchumu, hikuva Macbeth lowa matimba – vito rero ra n'wi fanela – u eyisile nkateko wa valala, a vanga misela savula ra yena ehenhla. Tani hi murhandziwa wa vurhena u pandzile ndlela ya yena ku fikela loko a langutana ni nala Macdonwald. A nga kalangi a xewetana kumbe ku sarisana na yena. U lo n'wi pandza hi savula ku sukela enkaveni ku ya fika exikandzeni, a tlhoma nhloko ya yena emhandzeni.

DUNCAN: Ha, makwerhu wa vurhena, wanuna wo tshembeka!

SEJENI: Kwale dyambu ri sungulaka ku vangama kona, mimoya leyi tshovaka swikepe na yona yi sungula kona. Hi ndlela yoleyo, laha a ku vonaka ku kuma ku tshamiseka, ku huma makhukhuri ya ku karhateka. Yingisa Hosi ya Scotland, yingisa: vunene lebyi katsaneke ni vurhena a byi nga si sungula ku hlongorisa valwi lavo vevuka lava, loko nkulukumba wa Norway a vone nkateko lowu wu n'wi fikeleke wa swo lwa hi swona leswintshwa ni masocha mantshwa, kutani a sungula ku lwa hi matimba lamantshwa.

DUNCAN: Xana leswi a swi chavisanga tindhuna ta hina, Macbeth na Banquo ke ?

SEJENI: Ina,¹ tani hi swindzingiri loko swi chavisa magama kumbe mpfundla wu chavisa nghala. Loko ndzi ta vula ntiyiso, ndzi fanele ku vula leswaku a va fana ni tiganunu

¹ Hileswaku 'e-e'.

ta matimba lama engeteriweke kambirhi. Hikwalaho va blaserile va vuyelela. Handle ka loko va lavile ku hlamba hi timbanga leti pfulekeke, kumbe va vanga Golgota wun'wana, a ndzi koti ku hlamusela leswi a va swi endla.

Kambe ndzi tsanile, timbanga ta mina ti lava ku pfuniwa.

DUNCAN: Marito ya wena ya fambelana ni timbanga ta wena.

Hiswimbirhi i swa le henhla. N'wi laveleni tin'anga.

(Sejani a huma, a heleketiwa hi van'wana. Ku nghena Ross.)

I mani a taka?

MALCOLM: I nkulukumba Nganakana ya Ross.

LENNOX: Mahlo ya yena ya komba ku va a jahile. U fanele ku langutekisa sweswo hikuva u vulavula swilo swo hlamarisa.

ROSS: Xikwembu a xi katekise Hosi!

DUNCAN: Xana u pfa kwihi Nganakana leyinene?

ROSS: E-Fife, hosi leyikulu, laha mijeko ya Norway yi haka empfhukeni yi hungela moya lowo titimela,¹ ehenhla ka vanhu va hina. Hosi ya Norway hi yoxe, ni vunyingi byo chavisa, yi pfuniwa hi muxengi Nganakana ya Cawdor, yi sungule nyimpi leyikulu ku fikela loko nhenha ya Bellona,² yi ambele swisirhelelo swa matimba yi n'wi kongoma hi matimba yo ringana ni ya yena. Savula ri langutana ni savula, vurhena byi langutana ni vurhena, ku lwiwa hi moya wo ka wu nga tsananga, ku fikela loko hi hlula.

DUNCAN: Ntsako lowukulu!

ROSS: Sweswi, Sweno, hosi ya Norway u navela ntwanano wo herisa nyimpi. Naswona a hi nga ta n'wi pfumelela ku lahla vavanuna vakwe ku fikela loko a hakerile eSaint Colme's Inch, khume ra magidi wa tidolara³ leswaku hi ta ti tirhisa.

DUNCAN: Hi nge he pfuki hi xisiwe hi Nganakana ya Cawdor.

Famba u ya vika rifu ra yena sweswi, kutani u nyika Macbeth xitshamo xa yena xa vunganakana.

¹ Hileswaku 'wu va vangela ku chava etimbilwini'.

² Macbeth - 'Bellona' i xikwembu xa nyimpi, xa Varhoma.

³ "dollars".

ROSS: Swi ta endliwa.

DUNCAN: Leswi a nga lahlekeriwa hi swona, muchaviseki Macbeth u swi kumile.

(*Va huma.*)

MBONAKISO III

(*Epuweni. Ku dzinda. Ku nghena valoyi lavaya vanharhu.*)

NOYI 1: A wu ri kwihi makwerhu?

NOYI 2: A ndzi dlaya tinguluve.

NOYI 3: Wena a wu ri kwihi ke?

NOYI 1: Nsati wa mufambisi wa xikwekwetsu a a xingile mihandzu ya 'chestnut', a dya, a dya, a dya. "Ndzi nyike," ku vula mina. "Famba, noyi ndziwena," ku hlamula dyona. Nuna wa dyona u yile eAleppo. I mufambisi wa xikwekwetsu xa 'Tiger'. Ndzi ta tlutela kona hi sefo, kutani tanihi kondlo ro pfumala ncila ndzi ta tirha, ndzi tirha, ndzi tirha.

NOYI 2: Ndzi ta ku nyika moya.

NOYI 1: U ni tintswalo.

NOYI 3: Na mina ndzi ta ku nyika wun'wana.

NOYI 1: Mina hi bya mina ndzi ni leyin'wana hinkwayo, kutani ndzi nga hlawula eka xikombandlela xa vafambisi va swikwekwetsu, switichi swa swikwekwetsu hinkwaswo leswi yi nga ta hungela eka swona. Ndzi ta n'wi tsendzelekisa a kala a pfumala mati. Vurhongo byi nge vi kona, vusiku ni nhlekanhi elwangwini ra dladla ra yena.¹ U ta tshama a ri munhu loyi a chaviwaka. U ta xaniseka vusiku bya nkombo, kaye kakaye, a ri karhi a hela hi kantsongo-ntsongo. Hambiloko xikepe xa yena xi nga lahleki, xi ta pepetsekisiwa. Vona leswi ndzi nga na swona.

NOYI 2: Ndzi kombe, ndzi kombe.

NOYI 1: Ndzi khome khudzu ra mufambisi wa xikepe lexi

¹ Tinkohe takwe.

nga tshoveka loko a ri karhi a vuya ekaya. (*Ku twakala ngoma.*)

NOYI 3: Ngoma! Ngoma! Macbeth wa ta.

HINKWAVO: Valoyi hinkwavo ka vona va khomana hi mavoko, vatluti va le lwandle ni va le misaveni. Hi rhendzeleka-rhendzelekisa sweswi. Kanharhu eka wena na kanharhu eka mina, na kanharhu kambe ku endla kaye. Hiswona, masalamusi ya lulamile! (*Ku nghena Macbeth na Banquo.*)

MACBETH: Siku ro biha ni ku sasekisa leswi a ndzi si tshama ndzi ri vona.

BANQUO: I mpfhuka wo tani hi kwihi ku ya eForres? I ntswini leswo dyuhala no ambarisa vusopfa byo tani, leswi langutekaka swi nga ri vaaki va misava leyi, kambe swi ri eka yona? Xana ma hanya, kumbe mi minchumu leyi munhu a nga yi konanisaka? Onge ma ndzi twisisa hikuva un'wana ni un'wana wa n'wina a vekela rintihlo lero handzuka hi ku hatlisa emilon'weni yakwe yo vuna: Mi fanele mi ri vavasati, kambe malebv'u ya n'wina ya ndzi sivela ku vula leswaku mi vona.

MACBETH: Vulavulani loko mi swi kota.

NOYI 1: Xewani Macbeth, xewani wena Nganakana ya Glamis!

NOYI 2: Xewani Macbeth, u ta va hosi endzhaku ka leswi.

BANQUO: Swi lulamile nkulukumba. Hi yini u tshuka onge wo chava swilo leswi twalaka swonghasi? Xana mi minchumu ya ntiyiso, kumbe mi leswi mi vonakaka mi ri swona ke? Muchaviseki nakulorhi wa mina mi n'wi xeweta hi vukulukumba ni switshembiso swa vukosi, leswi a kombaka a tsakile hi swona, kambe mina a mi ndzi byeli nchumu. Loko mi kota ku vona leswi taka, ni leswaku hi swihi leswi nga ta humelela, ni leswi nga ta ka swi nga humeleli, ndzi byeleni mina ndzi nga xaveleriki ku endleriwa leswinene kumbe ku chava ku vengiwa.

NOYI 1: Xewani!

NOYI 2: Xewani!

NOYI 3: Xewani!

NOYI 1: U le hansinyana ka Macbeth kambe u nkulwanyana.

NOYI 2: A wu tsakanga tani hi yena, kambe u ta tsakisisa.

NOYI 3: U ta veleka tihosi, hambi wena u nga ri hosi. Hikwalaho ha vuyisa, Macbeth na Banquo!

NOYI 1: Banquo na Macbeth ha vuyisa!

MACBETH: Yimani n'wina vo vulavula swo ka swi nga hetisekanga, ndzi byeleni swin'wana. Hikwalaho ka ku fa ka Sinel ndza swi tiva leswaku ndzi Nganakana ya Glamis; kambe ndzi Nganakana ya Cawdor hi ndlela yihi? Nganakana ya Cawdor ya hanya, i munhu loyi a tirhaka swinene; ku va hosi na swona a swi tshembisi ku tlula ku va Cawdor. Ndzi byeleni leswaku mi byi kuma kwihi vutivi lebyi, kumbe leswaku hikwalaho ka yini mi hi yimisa enhoveni hi mahungu yo vula leswi taka? Ndzi mi lerisa leswaku mi vulavula! (*Valoyi va nyamalala.*)

BANQUO: Misava yi ni swimbyarumbyaru, tani hi mati. Leswi hi swin'wana swa swona. Va nyamalalele kwihi?

MACBETH: Emoyeni. Leswi a swi vonaka onge i miri, swa hanya, swi n'okele emoyeni tani hi ku hefemula. Loko a va lo yimanyana!

BANQUO: Xana leswi hi vulavulaka hi swona a swi ri kona kwala, kumbe hi dye murhi wo hlanganisa nhloko lowu nga hi heta miehleketo ke?

MACBETH: Vana va wena va ta va tihosi.

BANQUO: U ta va hosi wena.

MACBETH: Ni Nganakana ya Cawdor. A va vulanga swona ke?

BANQUO: Ku vuriwe swona. Ku na mani? (*Ku nghena Ross na Angus.*)

ROSS: Macbeth, hosi yi amukele hi ku tsaka, mahungu ya ku hlula ka wena. Yi pfumala ni nomu loko yi twa ta vunghwazi bya wena loko u lwa ni muxengi. Loko yi languta timhaka ta siku leri, yi kuma u nga chavi nchumu exikarhi ka mavuthu ya Norway, laha u wiseke vo tala. Hi ku hatlisa ku tile varhumiwa va landzelelana, un'wana ni un'wana a ku dzunisa hikwalaho ka vunghwazi bya wena eku sirheleleni ka tiko ra yona.

ANGUS: Hi rhumiwile hi hosi ya hina ku ta ku nkhenisa; ntsena ku ku yisa emahlweni ka yena, ku nga ri ku ku hakela.

ROSS: Kutani ku tiyisa ku ku twarisa, u ndzi rhume ku ta ku thya Nganakana ya Cawdor. Kutani ndzi ri xewani Nganakana, hikuva i bya wena.

BANQUO: Ha, xana dyabulosi a nga vula ntiyiso?

MACBETH: Nganakana ya Cawdor ya hanya. Hikwalaho ka yini u ndzi ambexa tinguvu to lombiwa?

ANGUS: Loyi a a ri Nganakana wa hanya, kambe vutomi bya yena byi avanyisiwile hi ku avanyisa lokukulu. Hikwalaho u ta fa. Hambi a a hlanganile ni va Norway, kumbe ku pfuna vapfukeri exihundleni, hambu u endle haswimbirhi, a ndzi tivi. Kambe vuxengi lebyikulu lebyi kumekeke byi n'wi dlayisile.

MACBETH: (*Etlhelo.*) Glamis, ni Nganakana ya Cawdor; leswikulu eka hinkwaswo swi le ndzhaku. (*Eka Ross na Angus.*) Ndzi nkhenisa ku tikarhata ka n'wina. (*Eka Banquo.*) Xana a wu tshembi leswaku vana va wena va ta va tihosi, loko lava va ndzi tshembiseke vunganakana bya Cawdor va va tshembisile byona ke?

BANQUO: Ku tshemba ka wena ku bvumba koloko ku nga ku nyanyula leswaku u lava vuhosi, handle ka ku va Nganakana ya Cawdor. Kambe swa hlamarisa: naswona hakanyingi dyabulosi u hi byela ntiyiso, a hi xisetela hi swa hava ku hi ngenisa ekhombyeni lerikulu swinene. Vamakwerhu, ndzi kombela ku vulavulanyana na n'wina.

MACBETH: (*Etlhelo.*) Mintiyiso mimbirhi yi vuriwile, yi ri masungulo ya ku navela lokukulu ka vuhosi. Ndza mi nkhenisa vakulukumba. (*Etlhelo.*) Ku kucetela loku ka vabvumbi lava va matimba ku nge vi ku bihile. Hikwalaho ka yini ku ndzi nyika switshembiso swa nkateko, ivi swi va swona? Ndzi Nganakana ya Cawdor. Loko swi lulamile hikwalaho ka yini ndzi lava ku nghena endzingweni lowu ku wu ehleketa ku yimisaka misisi ya mina, ni mbilu ya mina yi ba hi matimba ke? Leswi a hi ntumbu-

luko. Ku chava loku ndzi nga na kona sweswi i kuntsongo eka leswo chavisa leswi ndzi swi ehleketaka. Mehleketo ya mina, leyi eka yona vudlayi bya ha riki xianakanyiwa ntsena, yi ninginisa vun'we bya mina lero ndzi lahleke-riwa hi mehleketo. Hikwalaho ka sweswo, ndzi vona ndzi ri hava ntiyiso wun'wana handle ka sweswi ndzi swi ehleketaka.

BANQUO: Vona hilaha nakulorhi a ehleketaka hakona.

MACBETH: (*Etlhelo.*) Loko swi fanerile leswaku ndzi va hosi, swi ta va tano handle ko va mina ndzi endla nchumu ehenhla ka swona.

BANQUO: Mafundza lamantshwa ya n'wi tela tani hi tinguvu letintshwa, leti nga ringaniki n'wini wa tona, ti ngo toloveriwa kunene.

MACBETH: (*Etlhelo.*) A xi te lexi taka. Hambisiku ri lo biha kanjhani, na rona ra hundza.

BANQUO: Mufundzeki Macbeth, hi yimele wena.

MACBETH: Ndzi khomeleni. Byongo bya mina lebyo tsana a byi ehleketa swa khale. Vakulukumba lavanene, ku tika-rhata ka n'wina ku tsundzukiwa siku rin'wana ni rin'wana. A hi yenika eka hosi. Ehleketani leswi nga humelela, kutani loko hi tshamisekile hi kumile nkarhi wo swi gayela, hi ta vulavula hi swona hi ntshunxekile.

BANQUO: Hi ku tsaka.

MACBETH: Ku fika nkarhi wolowo, vanakulorhi, swi ringene. Tanani vanakulorhi.

(*Va huma.*)

MBONAKISO IV

(*Kamari exigodlweni. Ku chayà. Ku nghena Duncan, Malcolm. Donalbain, Lennox ni valanguteri.*)

DUNCAN: Xana Cawdor u dlayiwile ke? Lava a va nyikiwile ntirho wa kona a va si vuya xana?

MALCOLM: Hosi yanga, a va si vuya. Kambe ndzi vulavule

ni un'wana loyi a nga n'wi vona loko a fa. U ndzi byele leswaku u amukele vuxengi bya yena, a tlhela a kombela ku rivaleriwa hi hosi, a tlhela a komba ku tisola lokukulu. Ku hava xin'wana evutomini byakwe lexi nga n'wi fanela ku tlula ku byi sukela. U file tani hi munhu loyi a a dyondzile mafele, a cukumeta nchumu lowu wa nkoka swinene lowu a a ri na wona, onge i nchumu wo ka wu nga tivikani.

DUNCAN: Ku hava vutivi byo kota ku hlaya mehleketo ya munhu enghoheni ya yena. I wanuna loyi a ndzi n'wi tshembe leswi hetisekeke. (*Ku nghena Macbeth, Banquo, Ross na Angus.*) O, nakulorhi lonene, a ndzi ri karhi ndzi tikeriwa hi xidyoho xa mina xo pfumala ku nkhensa. U hatlisa lero ku navela ka munhu ku ku nkhensa, ku siyiwa hi leswinene leswi u swi endlaka. Loko a wu nga tirhanga ku tlula mpimo, ku ku nkhensa ka mina a ku ta ringana ni mintirho ya wena. Lexi ndzi nga xi vulaka ntsena hileswaku ku hava nchumu lowu nga kotaka ku hakela mintirho ya wena.

MACBETH: Mintirho ni vutshembeki bya mina swi tihakela hi swoxe. Xa wena hosi, i ku amukela mintirho ya hina. Mintirho ya hina i ya vuhosi bya wena, tiko, vana ni vatirhi, lava endlaka leswi faneleke hi ku kongomisa rirhandzu ni mafundza eka wena.

DUNCAN: Ndza ku amukela. Ndzi sungurile ku ku kombisa ku ku amukela ka mina,¹ naswona ndzi ta tirha swinene ku ku kurisa u ya emahlweni. Banquo lonene, na wena a wu rivariwanga, naswona a wu tirhanga swintsongo eka swa Macbeth. U nge ndzi ku vukarha, ndzi ku veka embilwini ya mina.

BANQUO: Loko ndzo kula kona, ntshovelolo i wa wena.

DUNCAN: Ku tsaka ka mina i kukulu, kutani ku tsandzeka ku tumbela. Ku lava ku tumbetiwa hi mihloti. Vana vanga, varikwerhu, tinganakana, na n'wina van'wana, tivani leswaku hi ta tiyisa mfumo wa hina hi ku thya mativula

¹ Hi ku n'wi nyika vunganakana bya Cawdor.

ya hina, Malcolm, "Hosana ya Cumberland". Kambe xi-yimo xo tani a xi nyikiwi yena ntsena, kambe hinkwavo lava xi va faneleke hikwalaho ka mintirho ya vona, va ta xi kuma. Ku suka laha hi ya eInverness, ku tiyisisa ri-rhandzu ra hina.

MACBETH: Ku wisa loku ku nga endleriwiki ku tirhela wena a hi ku wisa ka kunene. Ndzi ta rhanga hindzexe, ndzi ya tivisa nsati wa mina mahungu ya ku ta ka wena. Hikwalaho, salani.

DUNCAN: Cawdor wo tshembeka!

MACBETH: (*Etlhelo.*) Hosana ya Cumberland! Leyi hi yona mhaka leyi nga ta ndzi wisa, kumbe ku endla leswaku ndzi tirha hi matimba, hikuva yi hingakanya ndlela ya mina. Tinyeleti tumbetani ndzilo wa n'wina.¹ Ku vonakala ku nga voni swinavelo swa mina leswo enta swa xinyami. Tihlo ri nga voni leswi voko ri swi endlaka. Kambe a swi endleke leswi tihlo ri nga ta chava ku swi vona. (*A huma.*)

DUNCAN: Kunene, Banquo lonene; ú tele vurhena. Ndzi tsaka ku n'wi bumabumela. I nkhuvo eka mina. A hi n'wi landze loyi a nga rhanga ku ya hi lulamisela. Ku hava un'wana wo fana na yena. (*Tinanga, va huma.*)

MBONAKISO V

(*E-Inverness. Khokholo ra Macbeth. Nkosikazi Macbeth u hlaya papila.*)

"Va ndzi hlanganisile siku ndzi nga hlula. Ndzi vone hi leswi va ndzi byeleke, leswi hetisekeke, leswaku va ni vutivi byo tlula bya munhu la hanyaka. Loko ndzi hisekela ku tiva swin'wana, va tihundzule moya. Loko ndza ha hlamale sweswo, ku fike varhumiswa vo huma eka hosi, lava nga ndzi xeweta va ku 'Nganakana ya Cawdor.' Vito leri a ndzi rhange ndzi xewetiwa hi rona hi valoyi lavanharhu, va tlhela va ndzi tivisa leswi taka hi ku:

¹ A ku ve ni xinyami.

'Xewani wena loyi a nga ta va hosi!' Ndzi vonile swi fanela ku ku tivisa leswi, nkatanga loyi hi nga swin'we eku tlakusiweni loku, leswaku u nga kayeli ku tsaka loku ku ku faneleke, hi ku ka u nga tivi vukulukumba lebyi u tshembisiweke byona. Swi veke embilwini. Salani.'

Û Glamis na Cawdor, naswona ù ta va leswi u nga tshembisiwa swona. Kambe ndzi chava vumunhu bya wena. Byi tele ngopfu ku lulama, lero u nge koti ku dlaya. A wu ta va nkulukumba loko a wu nga pfumali ku navela, kambe ku ri hava vubihi lebyi heleketaka ku navela loku. Leswi a wu ta swi endla hi matimba a wu ta swi endla hi ku lulama. A wu nga ta tirhisa vumbabva, kambe a wu ta hlula hi ndlela yo ka yi nga lulamanga. Glamis lonkulu a wu ta va ni leswi nge: "U fanele ku endlisa leswi, loko u lava ku swi kuma;" leswi u chavaka ku swi endla, ku ri ni ku navela ku ka swi nga endliwi.¹ Tana haleno, leswaku ndzi ta chela moya wa mina endleveni ya wena, ndzi susa hi matimba ya ririmi ra mina, hinkwaswo leswi ku sivelaka ku kuma hari ya vuhosi, leyi ntumbuluko ni ku pfunetiwa hi matimba mambe, swi lavaka ku ku nyika yona. (*Ku nghena murhumiwa.*) Hi tihi leti u taka nato?

MURHUMIWA: Hosi yi ta haleno madyambu lawa.

NKOS. MACBETH: U hlangane nhloko ku va u vula sweswo. Xana hosi ya wena a yi na yena? Loko ngi swi tano ingi a ndzi tivisile leswaku ndzi lulamisa.

MURHUMIWA: Hakunene i ntiyiso. Nganakana ya hina ya ta. Un'wana wa hina u tisile mahungu hi ku hefemuteka lero a pfumala ni moya wo ringana ku hlamusela mahungu.

NKOS. MACBETH: N'wi amukele, u tisa mahungu lamanene. (*Nandza a huma.*)

Wukuwuku hi roxe,² leri vikaka ku nghena ka Duncan ka rifu emutini wa mina, ri ni rito ra mahlehleleti. Tanani

¹ Hileswaku u chava ku swi endla, kambe leswi yena a nga ta swi kuma loko swi endlekile, wa swi lava.

² Tani hi murhumiwa loyi a nga ta.

n'wina mimoya leyi pfunaka mehleketo. Susani vusati bya mina mi ndzi tata hi tihanyi leto chavisa ku suka enhlokweni ku fika eswikunwanini. Tiyisani ngati ya mina, Sivani tindlela hinkwato ta ntwelo-vusiwana leswaku ku nga vi na nchumu lexi sivelaka leswo biha leswi ndzi lava-ka ku swi endla, kumbe ku nghenelela exikarhi ka leswi ndzi lavaka ku swi endla ni ku hetiseka ka ntirho wa kona. Tanani exifuveni xa mina, mi hundzula mafi ya va nyongwa, n'wina mimoya ya vudlayi, n'wina mi pfunetaka mi karhi mi nga vonaki. Tana wena vusiku lebya ntima, u funengela nkumba wa xinyami xa musu wa tihele, leswaku mukwana wa mina lowo kariha wu nga voni timbanga leti wu ti pfulaka, kumbe matilo ya hlometela eka nkumba wa ntima ya ku: "Tshika, tshika!" (*Ku nghena Macbeth.*)

Glamis lonkulukumba, muchaviseki Cawdor! U nku-lukumba eka swiyimo hiswimbirhi, hileswi u nga tshe-mbisisiwa xiswona! Mahungu ya wena ya ndzi susile eka xiyimo xo ka ndzi nga tivi nchumu. Sweswi ndzi twa onge swa mundzuku swi vile swi fikile.

MACBETH: Murhandziwa wanga, Duncan u ta haleno ma-dyambu ya namuntlha.

NKOS. MACBETH: U famba rini?

MACBETH: Mundzuku, leswi a swi ehleketisaka swona.

NKOS. MACBETH: O, dyambu ra mundzuku a nge ri voni! Nghohe ya wena Nganakana yanga, yi fana ni buku leyi vanhu va nga hlayaka swilo swo hlamarisa eka yona. Vonakisa leswi u faneleke ku va xiswona hi nkarhi wa sweswi. Kombisa ku tsaka hi nghohe, voko ni ririmi. Vonaka tani hi xiluva lexi vitanisaka, kambe u va nyoka ehansi ka xona. Yena loyi a taka u fanele ku endleriwa leswi faneleke.³ U ta veka emavokweni ya mina ntirho lowukulukumba wa vusiku bya namuntlha, lowu nga ta hi nyika vuhosi hilaha ku nga heriki.

MACBETH: Hi ta vulavula hi ya emahlweni.

¹ Ku dlawa.

NKOS. MACBETH: Ntsena languteka u tsakile. Ku hundzula nghohe swi komba ku chava. Tshikela mina hinkwaswo. (*Va huma.*)

MBONAKISO VI

(*Emahlweni ka khokholo ra Macbeth. Vachayi va tinanga ni swisa swo voninga. Ku nghena Duncan, Malcolm, Donalbain, Banquo, Lennox, Macduff, Ross, Angus ni valanguteri.*)

DUNCAN: Khokholo leri ri tshame ndhawini yinene. Hi hungeriwa hi moya wo titimela wo tsakisa.

BANQUO: Ku akela ka tinyenga laha swi komba leswaku i nkarhi wa ximumu, nileswaku hakunene moya wa matilo wa nuhela endlwini leyi. Ku hava ndhawu yo tumbela laha, kambe swinyenyana swi akile swisaka swa swona swo nembelela, laha swi tshikelaka ni ku fukamela kona; moya wa kona i wunene. (*Ku nghena Nkosikazi Macbeth.*)

DUNCAN: Vonani, vonani mufundzeki, muamukeri wa hina! Rirhandzu ra malandza ya hina nkarhi wun'wana ri vanga ku karhateka. Hambiswiritano ra ha ri rirhandzu.¹ Hi ndlela leyi ndzi ku dyondzisa ku khongela Xikwembu leswaku xi hi komba ku nkhenisa ku tikarhata ka wena.

NKOS. MACBETH: Hinkwaswo leswi hi swi endlaka, hambi a ho swi endla hi vuyelela, a swi nga ta va nchumu loko swi pimanisiwa ni mafundza lawa wena hosi u ma tisaka laha mutini wa hina. Hikwalaho ka mafundza hinkwawo ya khale, ni lawa mantshwa lawa u ma engetelaka ehenhla ka wona, hi tshama hi ri malandza ya wena.

DUNCAN: Yi kwihi Nganakana ya Cawdor? Hi n'wi landze a ha ku suka, hi ehleketa leswaku hi ta n'wi rhangela. Kambe u hatlisile, naswona rirhandzu ra yena lerikulu leri fanaka ni mahatlisele ya yena, ri n'wi pfune ku rhanga

¹ U vula leswaku loyi a endzeriwaka wa karhateka hi ku lulamisela vaendzi. Hambiswiritano, vaendzi va tile ku kombisa rirhandzu ra vona. Hikwalaho, ku karhateka ka muendzeriwa na kona ku kombisa rirhandzu.

a fika ekaya kakwe. Muamukeri lonene, hi vaendzi va wena madyambu lawa.

NKOS. MACBETH: Malandza ya wena ya tshame ya tilunghisile hikwalaho ka mfanelo ya wona ku tlherisela eka wena leswi nga swa wena.

DUNCAN: Ndzi khome hi voko u ndzi yisa eka muamukeri wa hina wa xinuna. Hi n'wi rhandza ngopfu, naswona hi ta ya emahlweni ku n'wi kombisa tintswalo. Hi pfumelele, muamukeri lonene. (*Va huma.*)

MBONAKISO VII

(Kamari ekhokholweni ra Macbeth. Vachayi va tinanga, ni vakhomi va swisa swo voninga. Ku hundza muphameri-nkulu ni vaphameri-ntsongo exitejini, va ri ni swibye, va va phamela. Kutani ku nghena Macbeth.)

MACBETH: Loko a swi ta va swi hetisekile loko swi endliwile, a swi ta antswa swi hatla swi endliwa. Loko ku gevenga loku a ku kota ku sivela hinkwaswo leswi nga ku landzelaka, kutani ku dlawa ka yena ku hi tisela nkateko, leswaku ku dlaya loku ku va loku hetisekeke, a ndzi ta xinyata ndzi swi endla. Kambe eka mintirho leyo tano hi ni ku avanyisiwa ni kwala misaveni. Swa vudlayi, leswi hi swi dyondzisaka van'wana, swi tlhela swi hundzuluka swi karhata musunguri wa swona. I mhaka ya ku nyika ni ku amukela. Ku nwiswa un'wana mhondzo swi ta endla leswaku na hina hi nwisiwa. Ú laha hi matlhelo mambirhi: xo sungula hi leswi ndzi nga wa tiko ra yena ni nandza wa yena. Hinkwaswo swi ndzi sivela ku va ndzi endla mhaka leyi; hi tlhelo ndzi muendzeriwa wa yena, loyi a a fanele ku n'wi sirhelela eku dlaweni, ku nga ri ku n'wi dlaya hindzexe. Handle ka swona, Duncan loyi u titsongahatile ngopfu, u vile lowo tshembeka entirhweni wa yena lero ku lulama ka yena ku ta n'wi popelela swinene, tani hi

tintsumi, ku ala ku va a endliwa hi tihanyi swonghasi. Naswona, ntwelo-vusiwana – tani hi ricece lera ha ku velekiwaka, ri karhi ri raharaha empfhukeni wa tilo, kumbe tintsumi ta le matilweni ti karhi ti haha emoyeni – wu ta kombisa xendlo lexo biha etihlweni rin'wana ni rin'wana, lero mihloti ya vona yi ta tata moya hinkwawo. Ndzi hava xo ndzi hlohletela ku endla mhaka leyi, handle ka makwanga ntsena, lama endlaka leswaku ndzi thukuthela ku tlula mpimo, ndzi tinghenisa ekhombyeni. (*Ku nghena Nkosikazi Macbeth.*) Manjhe ti ri yini xana?

NKOS. MACBETH: U le kusuhi no heta ku dya. U sukele yini le ndlwini?

MACBETH: A a ndzi lava xana?

NKOS. MACBETH: A wu swi tivi leswaku a a ku lava?

MACBETH: A hi nga ha yi emahlweni ni ntirho lowuya. U ndzi hloniphile ku nga ri khale, naswona ndzi kume ku hloniphiwa hi vanhu vo tala, lero a ndzi fanele ku tikhala-mbisa hi swona, ku nga ri ku swi cukumeta hi ku hatlisa swonghasi.

NKOS. MACBETH: Xana miehleketo ya vuhosi a byo va vupyo-pyi ntsena ke? A yi etlele nkarhi lowu hinkwawo, kutani yi pfuka yi tshukile, yi hlamala leswi yi swi endleke hi yoxe? Ku sukela sweswi ndzi ta teka rirhandzu ra wena ri ri tano. Xana u chava ku endla leswi u swi navelaka? U nga lava ku hanya eku hloniphiweni u ri karhi u tichava wena n'wini, u ku "ndzi nge swi koti" matshan'weni yo "ndzi nga endla", tani hi ximanga lexa la ntsheketweni?¹

MACBETH: Ndza ku kombela, rhula. Ndzi nga tiyela hinkwaswo leswi faneleke ku tiyela hi wanuna. Loyi a tiyelaka swo tlula leswi a hi wanuna.

NKOS. MACBETH: Xana i ncini xi nga ku susumeta ku ndzi sumela mhaka leyi? Loko wa ha swi endla a wu ri wanuna. Naswona loko a wu ta va hosi, a wu ta va wanuna wa xiviri. Leswi a ku nga ri na nkarhi kumbe ndhawu yo

¹ Lexi a xi navela nhlampfi, kambe xi nga yi khomi hi ku chava ku tsakama.

endla mhaka leyi, a wu navela onge swi nga va kona. Kambe se sweswi swi nga kona, swi ku heta matimba. Ndzi mamisile, naswona ndza swi tiva leswaku swi vula yini ku rhandza n'wana loyi ndzi n'wi mamisaka. A ndzi ta kakatlula vele ra mina eka maphundu ya yena a ha hlekelela, ndzi phyandlasa byongo bya yena, loko a ndzi lo tibohisa leswi u nga hlambanyisa xiswona eka mhaka leyi.

MACBETH: Loko ho hluleka, ...

NKOS. MACBETH: Hi hluleka? Tiya eka mhaka leyi kutani hi nge hluleki. Loko Duncan a etlele vurhongo bya minkarhalo ya siku leri ra rendzo ro leha, ndzi ta pyopyisa varindzi va yena vambirhi hi byalwa lero byongo bya vona byi nga ha tivikani; mehleketo ya vona yi va xilovekelo. Loko va etlele vurhongo bya rifu, i ncini lexi mina na wena hi nga tsandzekaka ku xi endla ehenhla ka Duncan? I ncini lexi hi nga tsandzekaka ku xi vekela eka varindzi lava pyopyiweke leswaku nandzu wa hina wa vugevenga wu va fanela?

MACBETH: Tumbuluxa vana va xinuna ntsena, hikuva vurhena bya wena byi fanele vavanuna ntsena. Xana a swi nga khorwisi loko hi totile lavambirhi lava etleleke na yena hi ngati, hi tirhisile masavula ya vona, leswaku hi vona va nga swi endla ke?

NKOS. MACBETH: I mani a nga ta ehleketa swin'wana, leswi hi nga ta komba ku vaviseka swinene hi rifu ra yena?

MACBETH: Ndzi lunghekile, naswona ndzi lulamisile xirho xin'wana ni xin'wana ku endla ntirho lowu wo chavisa. A hi vonakise leswi hi nga riki swona. Xikandza xa vuxisi xi fanele ku tumbeta leswi mbilu ya vuxisi yi swi tivaka. (*Va huma.*)

Ndzima ya II

MBONAKISO I

(*E-Inverness. Xivava ekusuhi ni khokholo. Ku nghena Banquo no Fleance, ni mutirhi a khome xisa xo voninga.*)

BANQUO: I nkarhi muni nandzuwe ?

FLEANCE: N'weti wu perile. A ndzi twanga nsimbi.

BANQUO: Wu pela hi nkarhi wa khume na mbirhi.

FLEANCE: Ndzi vona onge swi tlurilenyana, tatana.

BANQUO: Yima, teka savula ra mina. Ku ni vuhlayisi¹ byi-kulukumba ematilweni. Timboni ta wona hinkwato ti timiwile. Teka ni leswi.² Ndzi ni vurhongo byo tika tani hi ntsopfu, kambe a ndzi nga koti ku etlela. Swikwembu swa tintswalo, sivelani mehleketo yo biha leyi taka hikwalaho ko pfumala ka mina vurhongo. (*Ku nghena Macbeth ni nandza va khome xisa xo voninga.*) Ndzi nyike savula ra mina. I mani kwalaho ?

MACBETH: I munghana.

BANQUO: Hawu nkulukumba, a wu si etlela ? Hosi yi etlele. A yi tsake ku tlula mpimo, kutani yi ku rhumela nyiko leyi ya mali. Dayimani leyi yi xeweta nsati wa wena hi yona, loyi a nga muamukeri wa xisati wa tintswalo swinene. Kutani yi hetisa siku leri hi ntsako wo tlurisa.

MACBETH: Hikwalaho ko ka hi nga tilulamisanga, a hi kotanga ku hungasa ni ku tsaka ni hosi leswi hetisekeke.

BANQUO: Hinkwaswo swi lulamile. Tolo ndzi lorhile valoyi lavaya vanharhu.

¹ Hi Xinghezi "husbandry, thrift".

² Endzhaku ka loko a n'wi nyikile savula, u n'wi nyika ni swin'wana swa swambalo swa yena swo tisirhelela.

MACBETH: A ndzi va anakanyi. Kambe loko wo kota ku hi¹ pfumelela nkarhi lowu ringanaka awara, a hi ta vulavula hi mhaka liya.

BANQUO: Nkarhi wun'wana ni wun'wana lowu wena u swi kotaka.

MACBETH: Loko wo tirhisana na mina loko nkarhi wu fika, u ta vuyeriwa.

BANQUO: Loko ku ri ku a ndzi nga lahlekeriwi hi nchumu loko ndzi lava ku ma engetela; naswona mbilu ya mina yi sala yi basile, naswona vutshembeki bya mina byi hetisekile, ndzi ta yingisa.

MACBETH: Famba u ya wisanyana.

BANQUO: Ndza nkhenza nkulukumba, a swi ve tano ni le ka wena. (*Banquo na Fleance va huma.*)

MACBETH: (*Eka nandza.*) Famba u ya byela nkosikazi leswaku loko swo nwa swi lulamile a ba nsimbhi. Wena famba u ya etlela. (*Nandza a famba.*) Xana i savula leri ndzi ri vonaka laha mahlweni ka mina, mphiselo wa rona wu kongome voko ra mina? Tana ndzi ku khoma. A ndzi na wena, kambe ndza ku vona ni sweswi. Xana wena xifaniso xa vudlayi a wu koti ku khomeka tani hileswi u vonakisaka xiswona? Kumbe u savula ra le mehleketweni ntsena, nchumu wo ka wu nga ri wa kunene, lowu humaka ebyongweni lebyi karhatekeke? Ndza ha ku vona ni sweswi, u ri nchumu lowu khomekaka tani hi lowu ndzi wu hlomulaka enkotlotweni sweswi.² U ndzi letela endleleni leyi a ndzi ri karhi ndzi ya eka yona, naswona a ndzi fanele ku tirhisa nchumu wo tani. Mahlo ya mina ya ni riphume; kumbe ya tirha ku tlula swirho leswin'wana hinkwaswo.³ Ndza ha ku vona ni sweswi. Naswona eka savula ni mphiselo wa rona ku ni manthonsi ya ngati, leswi a swi nga ri tano eku sunguleni. Ku hava swo tano.

¹ "hi" yi vula Macbeth ntsena. U tirhisa "hi" ya vuhosi onge hi loko se a ri hosi.

² Kumbe Macbeth u hlomula savula ra yena ra kunene hi nkarhi lowu.

³ Mahlo ya mina a ya voni swa ntiyiso, ya tluriwa hi leswin'wana swirho, kumbe ya vona swa ntiyiso ku tlula swirho leswin'wana.

I timhaka leti ta vudlayi leti endlaka leswaku ndzi vona swilo swo tano. Sweswi eka xiphemu lexin'wana xa misava ntumbuluko wu vonaka onge wu etlele, ni mitorho leyo biha yi xisa vurhongo. Vuloyi byi tlangela magandzelo ya Hecate. Vudlayi lebyo tsana, lebyi vikiwaka hi murhangeri wa byona, hlolwa leri nyandlamelaka, byi tlhela byi famba hi magoza ya Tarquin¹ ku ya eka makungu ya byona, byi famba tani hi xipuku. Wena misava leyo tiya, u nga twi swigingi swa mina leswaku swi ya tlhelo rihi, hikuva maribye ya nga nyika mpfumawulo wa laha ndzi nga kona, swi susa ku rhula ka sweswi eka nkarhi lowu, kasi hi wona wu faneleke. Loko ndza ha kanakana, yena wa hanya: marito ya horisa ku hisa ka swendlo. (*Ku ba nsimbhi.*) Ndza ya, swa endliwa. Nsimbhi ya ndzi vitana. U nga yi twi Duncan, hikuva i nsimbhi ya rifu leyi ku vitanelaka ematilweni kumbe etiheleni.

MBONAKISO II

(*Ka ha ri ndhawini yeleyo. Ku nghena Nkosikazi Macbeth.*)

NKOS. MACBETH: Leswi vona swi nga va pyopya, mina swi ndzi nyikile vurhena. Leswi nga va tsanisa, mina swi ndzi nyikile ndzilo. Yo, twana! I xikhovha lexi a xi cema-muchayi wa nsimbhi ya rifu – lexi a xi perisa. U karhi wa swi tirha. Timbati ti pfulekile. Valanguteri lavo pyopyiwa va monya ntirho wa vona hi mantonorho. Ndzi cherile swipyopyi eka swakunwa swa vona, lero rifu ni ku hanya swa lwetana hi vona.

MACBETH: (*Endzeni.*) Ku na mani? Swo yini?

NKOS. MACBETH: Yo, onge va pfukile, ntirho wu nga si endliwa. Ku ringeta ntsena, handle ko endla mhaka ya kona, swi ta hi vangela khombo. Twana! Ndzi vekile masavula ya vona kahle, a nga ka a nga ma hupi. Loko a

¹ Hosi ya Rhoma wa khale.

a nga fananga na tatana loko a etlele, ingi ndzi swi endlile.¹

Nuna wanga! (*Ku nghena Macbeth.*)

MACBETH: Ndzi endlile mhaka liyani. A wu twanga huwa?

NKOS. MACBETH: Ndzi twe xikhovha xi cema, ni ku rila ka tinanga. A wu vulavulanga?

MACBETH: Rini?

NKOS. MACBETH: Sweswi.

MACBETH: Loko ndzi ehla?

NKOS. MACBETH: Ina.

MACBETH: Twana! I mani a nga etlela ekamarini leyin'wana?

NKOS. MACBETH: I Donalbain.

MACBETH: (*A languta swandla swa yena.*) Leyi i mhaka yo vavisa.

NKOS. MACBETH: I ku ehleketa ka vuphukuphuku ku vula sweswo.

MACBETH: Ku ni loyi a nga hleka evurhongweni byakwe; un'wana a ku "vudlayi", lero va kala va pfuxana. Ndzi yime ndzi yingisela. Va khongerile kutani va tlhela va tilunghisela ku etlela.

NKOS. MACBETH: Ku na vambirhi va nga etlela swin'we.

MACBETH: Un'wana u te "Xikwembu hi katekise", lo un'wana a ku "Amen"; onge a va lo ndzi vona ni mavoko lawa ya mudlayi. Leswi a ndzi yingiserile ku chava ka vona, ndzi tsandzekile ku "Amen" loko va te "Xikwembu hi katekise".

NKOS. MACBETH: U nga swi ehleketi ngopfu.

MACBETH: Kambe hikwalaho ka yini ndzi tsandzekile ku vula "Amen", kasi a ndzi yi lava swinene minkateko; kambe "Amen" yi khwekela enkolweni wa mina.

NKOS. MACBETH: Swilo leswi swi nga ehleketiwi ngopfu. Handle ka swona swi ta hi hlanyisa.

MACBETH: A ndzi ku ndzi twe rito ri ku: "Mi nga ha etleli, Macbeth u dlaya vurhongo, vurhongo byo pfumala nandzu, vurhongo lebyi wisisaka minkarhalo hinkwayo, lebyi kombisaka ku hela ka siku rin'wana ni rin'wana,

¹ Ingi a dlele Duncan.

lebyi phyuphyisaka ku karhala ka ku tirha, mutshunguri wa mehleketo leyi vavisekeke, ku wisa ka ntumbuluko, loku landzelaka ku tirha, lebyi nga byona byi hletelaka, evuton'wini."

NKOS. MACBETH: U vula yini ?

MACBETH: Ri ye emahlweni ri ku: "mi nga ha etleli!" eka yindlu hinkwayo: "Glamis u dlele vurhongo, hikwalaho Cawdor a nga ka a nga ha etleli, Macbeth a nga ka a nga ha etleli!"

NKOS. MACBETH: I mani a a vula sweswo? Vona, Nganakana leyinene, u tiheta matimba hi ku tipandzisa nhloko hi swilo leswi. Famba u ya lava mati u hlamba vumbhoni lebyi byo biha emavokweni ya wena. Xana u vuyele yini ni masavula lawa? Ya fanele ku va kwale. Ma tlherise, u tota valanguteri lava etleleke, hi ngati.

MACBETH: Ndzi nge he yi. Ndza tshuka loko ndzi ehleketa leswi ndzi swi endleke. Ndzi nge he tiyeli ku swi languta.

NKOS. MACBETH: A wu tiyi eka leswi u nga tilunghisela swona. Ndzi nyike masavula. Lava etleleke ni lava feke va fana ntsena ni swifaniso. I tihlo ra vuhlangi ntsena leri chavaka xifaniso xa sathana. Loko a huma ngati ndzi ta mbyindla valanguteri hi yona, hikuva nandzu wu fanele ku vonaka wu ri wa vona. (*Va huma. Ku twala ku gongondza.*)

MACBETH: Ku twala kwihi ku gongondza loku? Kasi ndzi lo yini ndzi ngo chavisa hi mpfumawulo wun'wana ni wun'wana? I mavoko muni lawa? Ha, ya rhondzoloxa mahlo ya mina! Xana mati hinkwawo ya Neptune¹ ya nga hlantswa ngati leyi yi suka emavokweni ya mina? E-e, futhi ndzi vona onge mavoko lawa hi wona ya nga ta hundzula lwandle ra rihlaza ri va ro tshwuka. (*Ku tlhela ku nghena Nkos. Macbeth.*)

NKOS. MACBETH: Mavoko ya mina i ya muhlovo wa ya wena; kambe ndzi ni tingana ku va ni mbilu ya toya. (*Ku twala*

¹ Xikwembukazi xa lwandle.

ku gongondza.) Ndzi twa ku gongondza enyangweni ya le dzongeni; a hi ye ekamarini ya hina. Swimatana swintsongo swi ta hi basisa eka ntirho lowu. Swi olova njhani! Ku tiya ka wena ku ku sukerile. (*Ku gongondza.*) Twana! Ka ha gongondziwa. Ambala nkhanu wa wena wa vusiku, hi ngo tshuka hi lavekile ku ya hlalela. U nga lahlekeriwa hi mehleketo ya wena.

MACBETH: A swi ta antswa loko a ndzi nga titivi, ku ri ni ku tiva leswi ndzi swi endleke. (*Ku gongondza.*) Pfuxa Duncan hi ku gongondza ka wena. Loko a swo endleka! (*Va huma.*)

MBONAKISO III

(*Ya ha ri ndhawu yeleyo. Ku gongondza. Ku nghena mulanguteri wa nyangwa.*)

MULANGUTERI: Ku ni ku gongondza hakunene! Loko munhu a a ri mulanguteri wa nyangwa ya tihele, ingi ku ri khale a hundzuluxile xilotlela. (*Ku gongondza.*) Gongondza, gongondza, gongondza! I mani xana, hi vito ra Dyabulosi? Mupurasi hi loyi, loyi a nga tihayeka hi ku langutela ntshovelo wo tala:¹ fika hi nkarhi, u va ni malapi yo ringana ku tisula hi wona, hikuva laha u ta dzuka nyuku. (*Ku gongondza.*) Gongondza, gongondza! I mani a nga kwalaho hi vito ra Dyabulosi lowun'wana? Hakunene muhembu hi loyi, loyi a kotaka ku hamba matlhelo hi-
nkwawo;² loyi a nga va ni vuxengi byo ringana, kambe a tsandzeka ku xisa matilo. (*Ku gongondza.*) Gongondza, gongondza, gongondza! I mani? Hakunene hi loyi murhungeni wa Munghezi, loyi a nga ta haleno hikwalaho ka ku yiva malapi ya Xifurwa. Laha u nga oxa nsimbhi ya wena yo olola tinguvu. Gongondza, gongondza; a ku na ku

¹ Ivi wu nga vi kona.

² Ra vunene ni ra vubihi - matlhelo mambirhi ya vululami (justice).

- rhula. U mani? Kambe ndhawu leyi yi titimela ngopfu ku va tihele. A ndzi nga ha yi mahlweni ni ku va mulanguteri wa nyangwa ya tihele. A ndzi ku ndzi pfulele van'wana va swiyimo¹ hinkwaswo, lava fambaka hi ndlela leyi yisaka endzilweni wo kala makumu. (*Ku gongondza.*) Hiswona, ndza ku kombela. Ehleketa mulanguteri wa nyangwa. (*A pfula heke, ku nghena Macduff na Lennox.*)
- MACDUFF: U lo hlwela ku etlela ka nakulorhi, leswi wa ha etleleke ni sweswi?
- MULANGUTERI: Kunene hi xuxile ku kala ku ba awara ya nharhu nimixo.
- MACDUFF: Xana n'wini wa wena u pfukile ke? (*Ku nghena Macbeth.*) Ku gongondza ka hina ku n'wi pfuxile, hi loyi wa ta.
- LENNOX: Avuxeni muchaviseki.
- MACBETH: Avuxeni hivambirhi ka n'wina.
- MACDUFF: Xana hosi yi pfukile ke?
- MACBETH: A yi si pfuka.
- MACDUFF: Yi lerisile leswaku ndzi vindzuka. Ndzi pfange no hundziwa hi nkarhi.
- MACBETH: Ndzi ta ku yisa eka yena.
- MACDUFF: Ndza swi tiva leswaku ndza ku karhata, kambe i ku karhateka loku u ku tsakelaka.
- MACBETH: Ntirho lowu hi wu tsakelaka wu tshungula swivavi. Nyangwa wa kona hi lowu.
- MACDUFF: Ndzi ta ya, hikuva i ntirho wa mina ku n'wi pfuxa. (*A huma.*)
- LENNOX: Xana hosi yi famba namuntlha ke?
- MACBETH: Ina, yi lulamise tano.
- LENNOX: Vusiku lebyi nga hundza a byi nga rhulanga. Laha a hi etlele kona tichimela ti wiseriwe hansi hi bubutsa; naswona hilaha va vulaka hakona, a ku twala ku rila emoyeni; ku cema ko hlamarisa ka rifu, ni ku profeta, hi marito yo chavisa, ka mpfilumpfilu wuntshwa lowu tumbu-

¹ "Professions".

lukaka eka masiku lawa ya swirilo. Xikhovha xi ririle vusiku hinkwabyo. Van'wana va ri misava a yi rhurhumela ni ku tsekatseka.

MACBETH: A byi ri vusiku byo biha.

LENNOX: Ndzi ntsongo ngopfu lero a ndzi tsundzuki vusiku byin'wana byo fana ni lebyi.¹ (*Macduff a nghena kambe.*)

MACDUFF: Yoo! Swo chavisa! Swo chavisa! Ririmi ni mbilu swi nge ku ehleketi kumbe ku ku kumbuka!

MACBETH ni LENNOX: Swi lo yini?

MACDUFF: Vuonhi kutani byi tlurile mpimo! Vudlayi bya tihanyi swinene byi fayile tempele ya hosi leyi katekisiweke, byi yiva kona vutomi!

MACBETH: U ri yini? Vutomi?

LENNOX: U vula hosi xana?

MACDUFF: Yanani le ndlwini mi ya tidlaya mahlo hi 'Gorgon'² lontshwa. Mi nga ri ndzi mi hlayela, yanani mi ya tivo- nela mi ta hlaya hin'wexe. (*Ku huma Macbeth na Lennox.*) Pfukani, pfukani, chayani nsimbhi yo tivisa khombo. Vudlayi ni vuxengi! Banquo na Donalbain! Malcolm! Pfukani! Dzudzani vurhongo lebyinene lebyi nga xienciso xa rifu, mi vona rifu hi roxe! Pfukani, pfukani, mi vona xifaniso xa siku ra ku avanyisa. Malcolm! Banquo! Pfukani tani hiloko mi huma emasirheni, mi famba tani hi mimoya, loko mi ta yelana ni khombo leri. Banani nsimbhi. (*Nsimbhi yi ba. Ku nghena Nkosikazi Macbeth.*)

NKOS. MACBETH: I mukhosi wa yini lowo chavisa swonghasi lowu hi pfuxaka? Hlamula, hlamula!

MACDUFF: O, nkosikazi lonene, a swi fanelanga ku va u twa leswi ndzi nga swi vulaka. Loko swo wela etindleveni ta wansati swi ngo vhela swi n'wi dlaya. (*Ku nghena Banquo.*) O Banquo, Banquo, Hosi ya hina yi dlayiwile.

NKOS. MACBETH: Yoo, khombo! Yhi, kwala mutini wa hina?

¹ Kumbe loko a ndzi ri nkulukumba, hi ku tala ka malembe ingi ndzi hlanganile na byona.

² Eka mintsheketo ya Magiriki a ku ri na va-Gorgon vanharhu, un'wana wa vona, Medusa, a nga hundzula muhlaleri wa yena ribye.

BANQUO: Swi bihe ngopfu, hambi ku nga va kwihi kumbe kwihi. Duff lonene, ndza ku khongela, tilandzule, u vula leswaku a hi swona leswi u swi vuleke. (*Ku tlhela ku nghena Macbeth na Lennox.*)

MACBETH: Loko a ndzi lo fa nkarhinyana swilo leswi swi nga si humelela, a ndzi hanye vutomi bya nkateko; hikuva ku suka sweswi, ku hava nchumu xa ntikelo evutomini. Hinkwaswo i swa matlangwana. Ku tiveka ni vunene swi file. Ntsokombelo wa vutomi wu wungukile, ku sele ntsena swindlenge leswi yinkho¹ leyi yi nga ta tibuma hi swona. (*Ku nghena Malcolm na Donalbain.*)

DONALBAIN: Ku humelele yini?

MACBETH: Wa hanya, kambe a wu swi tivi: xitsevetseve, nhloko, xihlovo xa ngati ya wena xi yimisiwile; masungulo-sungulo ya xona ya yimisiwile.

MACDUFF: Muchaviseki tata wa wena u dlayiwile.

MALCOLM: Yoo, hi mani?

LENNOX: Onge i valanguteri va yindlu ya yena. Swandla ni swikandza swa vona swi tolane ni ngati. A swi ri tano ni hi masavula ya vona, lama nga kumiwa eswikhegelweni swa vona ya nga suriwanga. A va lo nhwii, kambe va nga kombi ku ehleketa. A hi vanhu vo tshembeka ku biyelela vutomi bya munhu.

MACBETH: O, ndza tisola leswi eku kariheni ka mina ndzi va dlayeke!

MACDUFF: U swi endlele yini?

MACBETH: I mani a nga vaka ni vutlhari loko a ha hlamele; a rhula ni ku hlundzuka, a tshembeka ni ku va lonene hi nkarhi wun'we? Ku hava ni un'we. Rirhandzu ra mina lerikulu ri hlurile ku tikhoma ni ku ehleketa ka mina. Hi loyi u etlele Duncan, nhlonge ya yena ya silivhere yi khavisiwile hi ngati ya nsuku. Timbanga ta yena leto ahlama ti vonaka onge i ku pandzeka entumbulukwini, laha vudlayi byi ngheneke hi kona. Hi lavaya vadlayi va

¹ Yinkho yi yimela miri wa Macbeth.

nga tolana ni ngati. Masavula ya vona na wona ya tshwukelanile: i mani loyi a a ta kota ku tikhoma a karhi a ri ni rirhandzu embilwini, naswona embilwini yeleyo a ri ni vurhena byo endla leswaku rirhandzu ra yena ri tiveka?

NKOS. MACBETH: Yoo, ndzi pfuneni!

MACDUFF: Pfunani nkosikazi.

MALCOLM: (*A hlevela Donalbain.*) Hi miyelela yini, mhaka leyi yi ri karhi yi khumba hina swonghasi?

DONALBAIN: (*A hlevela Malcolm.*) Hi nga vula yini kwala, laha rifu ra hina ri nga tumbela exinkedyanini xintsanana,¹ laha yi nga humaka nkarhi wun'wana ni wun'wana ri hi bvanyengeta? A hi baleke. Nkarhi wa ku rila a wu si fika.

MALCOLM: (*A hlevela Donalbain.*) Naswona ku vaviseka ka hina a ku si hi nyika matimba yo endla nchumu.

BANQUO: Pfunani nkosikazi. (*Nkos. Macbeth a rhwariwa a humesiwa.*) Loko hi ta va hi ambele, a hi hlanganeni hi vona mhaka leyikulu leyi ya ngati, hi yi kambisisa swinene. Ku chava ni ku kanakana swa hi ninginisa. Ndzi yima evokweni lerinene ra Xikwembu, kutani ndzi lwa ni vuxisi lebyi tumbulukeke, ndzi ri kona.

MACDUFF: Na mina.

HINKWAVO: Hinkwerhu.

MACBETH: A hi hlomeni xinuna hi hlangana eholweni.

HINKWAVO: Swa twala. (*Va huma hinkwavo handle ka Malcolm na Donalbain.*)

MALCOLM: U ta endla yini? Hi nga hlangani na vona. Muxisi u kota ngopfu ku endla onge u twa ku vava. Mina ndzi ta ya eNghilandi.

DONALBAIN: Mina ndzi ta ya eIreland. Hi ta sirheleleka ku antswa loko hi hambanile. Laha hi nga kona ku ni masavula eka ku n'wayitela ka vanhu. Ku va hi ri vana va Duncan swi hi tshineta ekusuhi ni rifu.

MALCOLM: Nseve wa vudlayi lowu nga copiwa a wu si wela ehansi, kutani ku pona ka hina i ku phepha lomu wu

¹ Hi nga hlaseriwa laha ko ka hi nga ku ehleketelanga.

kongomeke kona. Hikwalaho, handle ko lela, a hi teke timangwa hi baleka. Swa antswa hi tiyiva ¹ hi baleka hikuva a ka ha ri na ntwelo-vusiwana laha. (*Va huma.*)

MBONAKISO IV

(*Ka ha ri endhawini yeleyo. Ehandle ka khokholo. Ku nghena Ross ni mukhalabye.*)

MUKHALABYE: Ndzi tsundzuka kahle makume-nkombo wa malembe lama nga hundza, lawa eka wona ndzi nga vona swilo swo chavisa ni ku hlamarisa swi humelela, kambe leswi nga humelela vusiku lebyi swi tsongahata hinkwaswo leswi ndzi swi tivaka.

ROSS: O, tatana lonene, wa swi vona leswaku matilo, hi ku va ya karhatiwe hi swendlo swa munhu, ya hundzukela misava. Swi tikomba wu ri nhlekanhi, kambe munyama wa vusiku wu sirha dyambu. Xana i matimba ya munyama, kumbe ku titsongahata ka ku vonakala loku ku endlaka leswaku misava yi funengetiwa matshan'weni ya ku va ku va ni ku vonakala ke?

MUKHALABYE: A swi le ntumbulukwini, tani hi sweswi nga humelela. Hi Ravumbirhi leri nga hundza, xinyanyana xo hlota,² xi karhi xi hahela ehenhlahenhla hi ku tinyungubyisa, xi bvanyangetiwile hi xikhovha xo hlota makondlo, xi dlawa.

ROSS: Tihanci ta Duncan – mhaka yo hlamarisa, kambe yi humelerile – swifuwo swo saseka swa matsambu, swa xiyimo xa le henhla eka rixaka ra swona – tc na swipfuketana to tlhwaya, ti tshova switala, ti tsutsuma ti nga twi ku tshinyiwa, onge hiloko ti lava ku lwa ni vanhu.

MUKHALABYE: Va ri ta dyanana.

¹ A ka ha ri na nawu, lero no yiva swa endleka. Hikwalaho a hi tiyive na hina.

² "Falcon".

ROSS: Ti swi endle ndzi swi langutile. Ndzi hlamarile ku swi vona. Macduff lonene hi loyi wa ta. (*Ku nghena Macduff.*) Swilo swi famba njhani xana ?

MACDUFF: Xana a wu swi voni ke ?

ROSS: Xana swa tiveka leswaku i mani a nga endla mhaka leyi ya ngati swonghasi ?

MACDUFF: Hi lava Macbeth a nga va dlaya.

ROSS: Hay, siku leri! Xana va nga endla yini lexinene ?

MACDUFF: A va xaviwile. Malcolm na Donalbain, vana vambirhi va hosi, va balekile. Leswi swi endla leswaku va vonaka va ri vini va timhaka leti.

ROSS: Na swona sweswo a hi ntumbuluko! Ku navela loku dlayaka masungulo ya kona! Sweswi vuhosi onge byi wela eka Macbeth.

MACDUFF: Se u hlawuriwile. U yile ni le Scone ku ya vekiwa.

ROSS: Ntsumbu wa Duncan wu kwihi ?

MACDUFF: Wu yisiwile eColmekill, vuhlayiselo lebyo kwe-tsima bya varhangeri va yena, ni muhlayisi wa marhambu ya vona.

ROSS: Xana u ta ya eScone ?

MACDUFF: E-e, makwerhu, ndzi ta ya eFife.

ROSS: Mina ndzi ta ya kona.

MACDUFF: Onge swilo swi nga famba kahle kwaleyo. Famba khwatsi! Swambalo swa hina leswa khale swi nga hi tshami ku tlula leswintshwa.¹

ROSS: Famba kahle, tatana.

MUKHALABYE: Minkateko ya Xikwembu yi va na wena, ni lava lulamisaka leswo biha, ni ku hundzula valala va va vanghana. (*Va huma.*)

¹ h.l. mfumo lowuntshwa wu nga endla leswaku hi navela lowa khale.

Ndzima ya III

MBONAKISO I

(*E-Forres. Kamari exigodlweni. Ku nghena Banquo.*)

BANQUO: Û na swona kutani: vuhosi, Cawdor, Glamis, hinkwaswo, hilaha vavasati va valoyi va tshembiseke hakona. Ndza kanakana, onge u swi kume hi vubihi lebyikulu. Kambe ku vuriwile leswaku a swi nga hundzeli eka rixaka leri taka, kambe leswaku mina ndzi ta va nsinya ni tata wa tihosi leto tala. Loko swilo leswi wu ri ntiyiso, tani hi leswi swi nga humelela eka wena Macbeth marito ya vona ya va ntiyiso, xana va nge bvumbi swa mina, va ndzi tiyisa nhlana ke? Kambe e-e, ndza ha miyela. (*Ku twala nanga. Ku nghena Macbeth a ri hosi; Nkos. Macbeth a ri nsati wa hosi. Lennox, Ross, vakulukumba, tinkosikazi ni valangu-teri.*)

MACBETH: N'wendzi-nkulu wa hina hi loyi.

NKOS. MACBETH: Loko a a rivariwile ingi ku sele xivandla xikulu enkhubyeni wa hina, kutani a swi ta onha hinkwaswo.

MACBETH: Namuntlha hi ta va ni xilalelo lexikulu, kutani wa laveka ku va kona.

BANQUO: Hosi yanga a yi lerise hinkwaswo, ndzi ta swi endla hilaha swi bohaka hi fundzu ro ka ri nga ntshunxeki.

MACBETH: U famba hi mangwa ndzhenga lowu?

BANQUO: Ina hosi yanga.

MACBETH: A hi ta navela ku tsundzuxa ka wena lokunene, loku nkarhi hinkwawo ku twalaka ni ku va ntiyiso, eka timhaka ta siku ra namuntlha. Kambe swi ta va swa mundzuku. Xana u ya ekule ke?

BANQUO: Ndzi ta famba mpfhuka lowu nga ta ringana nkarhi wa ku suka sweswi ku fikela nkarhi wa xilalelo. Loko mangwa ya mina yi nga hatlisi, ndzi ngo ho laveka ku gada exinyamini¹ awara yin'we kumbe timbirhi.

MACBETH: U nga tsandzeki ku va enkhubyeni wa hina.

BANQUO: Hosi yanga, ndzi nge tsandzeki.

MACBETH: Hi twa leswaku vamakwerhu lavaya va vadlayi va tumbele eNghilandi ni le Ireland. A va amukeli nandzu wo dlaya mutswari wa vona. Va byela vayingiseri va vona mavunwa. Kambe sweswo hi ta swi vulavula mundzuku loko hi vulavula swa tiko, leswi lavaka hina hivambirhi. Yana u ya khandziya, u famba swinene ku kondza u vuya madyambu ya namuntlha. Xana Fleance u famba na wena ke?

BANQUO: Ina hosi yanga; se hi fanele ku famba.

MACBETH: Ndzi navelela timangwa ta n'wina rivilo ni rendzo lerinene. Fambani mi ya gada, mi famba swinene. (*Banquo a huma.*) Un'wana ni un'wana a tirhisa nkarhi wa yena hilaha a swi lavaka hakona ku fikela hi nkarhi wa nkombo nimadyambu. Leswaku hi ta tiphina hi vuendzi, hi ta dzumba hexe ku fikela hi nkarhi wa xilalelo. Ku fika nkarhi wolowo, Xikwembu a xi ve na n'wina. (*Va huma hinkwavo handle ka Macbeth ni mulanguteri.*) Nandzuwe, yingisa haleno. Xana vanhu lavaya va lava hina ke?

MULANGUTERI: Ina hosi yanga, ehandle ka nyangwa ya xigodlo.

MACBETH: Va tise haleno. (*Mulanguteri a huma.*) Ku va hosi a swi pfuni nchumu, handle ko va ndzi hlayisekile. Ndzi cha-va Banquo swinene-nene. I wa ngati ya vuhosi, kutani swe-swo swi fanele ku hi chavisa. Vurhena bya yena bya mehleketo byi katsane ni vutlhari lebyi n'wi letelaka ku endla swilo hi vukheta. Ku hava un'wana ndzi n'wi chavaka, handle ka yena. Ehansi ka yena moya wa mina wa vuhlayiseki wa tsanisiwa, tani hileswi va nge wa Antony a wu ri xiswona ehansi ka Caesar. Ú holovele valoyi lavaya

¹ A peleriwire.

vanharhu loko va ndzi tshembisa vuhosi, a va lerisa leswaku va vulavula na yena; kutani va profeta leswaku yena i tata wa nongoloko wa tihosi. Enhlokweni ya mina va vekele xidlodlo xo ka xi nga pfuni nchumu, va ndzi khomisa ni nhonga ya vuhosi yo ka yi nga nyawuli, leyi nga ta vutliwa hi un'wana loyi a nga riki xaka ra mina evuhosini, futhi a nga ri n'wana wa mina. Loko swi ri tano ndzi pfindlusile mehleketo ya mina ehenhla ka vana va Banquo. Ndzi dlaye Duncan lonene ndzi n'wi dlayela vona, ndzi onha ku tsaka ka mina, ndzi endlela vona; ndzi nyiketa moya wa mina eka dyavulosi, leswaku vona va va tihosi! Ematshan'weni yo va swi va tano, ntumbuluko a wu ndzi pfune ku lwa ku fika eku feni! Ku na mani kwalaho? (*Ku tlhela ku nghena mulanguteri ni vadlayi vambirhi.*) Famba le nyangweni, ku fikela loko hi ku lava. (*Mulanguteri a famba.*) Xana a hi tolo kunene hi nga vulavula?

MUDLAYI 1: Hiswona nkulukumba.

MACBETH: Xana mi ehleketile ehenhla ka leswi ndzi nga vula swona ke? Tivani leswaku hi yena a nga mi tshikilelela ehansi eminkarhini leyi nga hundza, n'wina mi ehleketa leswaku hi mina, kasi a ndzi na nandzu. Leswi ndzi mi hlamuserile loko hi vulavula, ndzi karhi ndzi mi komba hinkwaswo; ndlela leyi a mi xisiwa ha yona, ni leswi a mi rhalanganyetisiwa xiswona; tindlela leti a ti tirhisiwa, ni hinkwaswo leswi tikombaka ni le ka xiphukuphuku leswaku Banquo u endle swo karhi.

MUDLAYI 1: U hi tivisile hinkwaswo.

MACBETH: Ndzi swi endlile; ndzi tlhela ndzi ya emahlweni, leswi swi nga swona ndzi lavaka leswaku hi swi kanela eka ku hlangana loku ka hina ka vumbirhi. Xana mi ni ku tiyisela muni ko tshika timhaka ti famba hi ndlela leyi xana? Mi ni vupfumeri byo khongelela munhu lowo lulama¹ swonghasi ni vana vakwe, loyi a nga mi tshiki-

¹ Wa n'wi gega.

lelela esirheni a mi endla vakomberi ku ya ku yile?
MUDLAYI 1: Hi vavanuna, n'wini wanga.

MACBETH: Ina mi vuriwa vavanuna, tani hiloko timbyana to hlota, ta rivilo, ta mati, to fana ni mahlolwa ni tin'wana ni tin'wana ti vitaniwa timbyana. Kambe hinkwato ti nga avanyisiwa hi ndlela yo antswa ku kombisa leta rivilo, leto nonoka, leto tlhariha, leti rindzaka, leti hlotaka, yi-n'wana ni yin'wana hi nyiko leyi ntumbuluko lowa tintswalo wu nga yi nyika yona, leyi yi tihlawulaka ha yona eka letin'wana. Swi tano ni le ka vanhu. Kutani loko mi ri ni xiyimo eka nongoloko lowu, ku nga ri ka xiyimo xa le hansi-hansi exikarhi ka vavanuna, vulani sweswo, kutani ndzi ta mi hlevela mhaka ya kona, leyi nga ta susa nala wa n'wina, yi tlhela yi mi bohelela swinene embilwini ya mina, mina ndzi karhatekaka hikuva a hanya, kasi loko a file ndzi ta hanya vutomi lebyi hetisekeke.

MUDLAYI II: Hosi yanga, ndzi un'wana loyi a nga karhatiwa hi makhombo, ndzi kokeriwa hala ni hala erifuwini, lero ndzi ta endla xin'wana ni xin'wana ku antswisa kumbe ku susa tshamelo leri ra timhaka.

MACBETH: Hivambirhi ka n'wina ma swi tiva leswaku Banquo a a ri nala wa n'wina.

MUDLAYI II: I ntiyiso hosi yanga.

MACBETH: Na mina i nala wa mina, lero minete yin'wana ni yin'wana leyi a hanyaka yona yi nghenelela eka swa vutomi bya mina. Kutani hambileswi ndzi nga n'wi susaka emahlweni ka mina handle ko tumbela, hi ku rhandza ka vanghana van'wana lava nga va mina ni va yena; lava rirhandzu ra vona ndzi nge ri tsemiki, kumbe ndzi rilela ku wa ka vona lava mina hindzexe ndzi va wiseke. Hikwalaho ke, ndzi kombela ku pfuniwa hi n'wina, ndzi tumbetela vanhu mhaka leyi hikwalaho ka swin'wana ni swin'wana.

MUDLAYI II: Hi ta endla leswi u hi lerisaka swona hosi yanga.

MUDLAYI I: Hambileswi vutomi bya hina ...

MACBETH: Vurhena bya n'wina a byi mi tiyise. Eka nkarhi

lowu ndzi ta mi tsundzuxa lomu mi nga tumbelaka kona, ni nkarhi lowu wu nga wonawona, hikuva swi fanele ku endliwa vusiku bya namuntlha, mpfhukanyana ku suka laha xigodlweni. Mi tsundzuka leswaku a ndzi fanelanga ku anakanyeriwa nchumu emhakeni leyi. Leswaku ku nga vi na swikhigikhigi entirhweni lowu, Fleance, n'wana wa yena loyi a fambaka na yena, loyi rifu ra yena ri ringanaka ni ra tata wa yena eka mina, na yena u fanele ku fa. Tilunghiseni, ndzi ta vuya ku nga ri khale.

MUDLAYI II: Hi tibohile hosi yanga.

MACBETH: Ndzi ta va na n'wina sweswi; mi va ekusuhi. (*Vadlayi va huma.*) Swi bohiwile ku huma ka moya wa Banquo. Loko ku ri ku wu ta fika ematilweni, a wu fike vusiku bya namuntlha. (*A huma.*)

MBONAKISO II

(*Kamari yin'wana exigodlweni. Ku nghena Nkos. Macbeth ni nandza.*)

NKOS. MACBETH: Xana Banquo u fambile ke ?

NANDZA: Ina, manana, kambe u ta tlhela a vuya vusiku bya namuntlha.

NKOS. MACBETH: Byela hosi leswaku ndzi lava ku vonananyana na yona.

NANDZA: Ndzi ta yi byela manana. (*A huma.*)

NKOS. MACBETH: Hinkwaswo swi lahlekile, a hi vuyeriwanga hi nchumu. Ku navela ka hina a ku korwisiwanga. A swi ta antswa loko ingi hi hina hi nga dlawa, ku ri ni ku va hi tshama eku xanisekeni hikwalaho ko dlaya. (*Ku nghena Macbeth.*) Hosi yanga, hikwalaho ka yini u dzumba wexe, u tixanisa hi mehleketo yo vavisa, u vuyisa mehleketo leyi a yi fanele yi fe na vona lava u va ehleketaka ? Swilo swo ka swi nga tshunguleki a swi nga fanelanga ku ehleketiwa. Leswi endlekeke swi endlekile.

MACBETH: Hi lo dundunyuta nyoka, a hi yi dlayanga. Yi ta

pfuka yi hola, kutani vubihi bya hina bya ha ta va ekho-
mbyeni ra meno ya yona lero sungula. Kambe misava yi
ta rhanga yi va ni mpfilumpfilu¹ hi nga si dya swakudya
swa hina hi ri eku chaveni, hi etlela hi xanisiwa hi milorho
yo chavisa vusiku byin'wana ni byin'wana. Swa antswa ku
va ni lava feke lava hi nga va susa laha misaveni leswaku hi
ta va ni ku rhula, ku ri ni ku va hi dzumba hi xanisiwa
hi mehleketo leyo ka yi nga tirhi swinene. Duncan u le
sirheni ra yena. Endzhaku ka vutomi bya migingiriko
u etlele hi ku rhula. Vuxengi byi endlile leswi hetisekeke.
Savula, chefu, ku vaviseka ka le ndyangu kumbe ko huma
ehandle, swi nge he n'wi khumbi.

NKOS. MACBETH: Hayi, khwatsi hosi yanga. Tshanambuxa
nghohe ya wena. Tsaka u hlekelela exikarhi ka vaendzi va
wena madyambu ya namuntlha.

MACBETH: Ndzi ta endla tano murhandziwa; ndza kombela
leswaku na wena swi va tano. U tshama u ri karhi u ehle-
keta Banquo, u n'wi komba mafundza hi mahlo ni hi ku
vulavula hambileswi ku xisetela hi ndlela leyi swi nga ta
ka swi nga hi ponisi. Swikandza swa hina swi tumbeta
ntiyiso wa timbilu ta hina.

NKOS. MACBETH: U fanele ku tshika sweswo.

MACBETH: O, yi tele swipame mehleketo ya mina, nkatanga!
Wa swi tiva leswaku Banquo na Fleance wa yena va ha
hanya.

NKOS. MACBETH: Kambe a va na vutomi lebyi nga heriki.

MACBETH: Ku ni ku khongotelekanyana: va hlaseleka. Hi-
kwalaho, tsaka. Mangadyana a nga si haha nivusiku,
Hecate lowa ntima a nga si vitana xifufunhunu lexo vele-
keriwa evulongweni hi mpfumawulo wo etlerisa, ku ta
endliwa xendlo xo chavisa swinene.

NKOS. MACBETH: Ku ta endliwa yini?

MACBETH: U nga vileli ku swi tiva nkatanga, ku fikela loko
u ba mandla loko swi endlekile. Tana vusiku lebyi pfalaka

¹ Hi ta endla hinkwaswo leswi hi nga ta swi kota.

hinkwaswo, funengeta tihlo ra ku vonakala, leri twelaka vusiwana, kutani hi voko ra wena ra ngati, ro ka ri nga vonaki, u susa ni ku handzulela ntwanano¹ lowu ndzi tshimbitelaka. Ka phumela, wukuwuku ri hahela ebyetlelweni, kasi swigidavusiku swi pfukela leswi swi swi hlu-laka. U hlamala marito ya mina: kambe miyela; swilo leswi nga sunguriwa hi ndlela yo biha swi tiyisa hi vubihi. Ndza ku kombela, a hi ye swin'we enkhubyeni. (*Va huma.*)

MBONAKISO III

(*Ka ha ri ndhawu yeleyo. Ntanga lowu nga ni pato leri yaka exigodkweni. Ku nghena vadlayi vanharhu.*)

MUDLAYI I: Xana i mani a nga te u ta hi tatisa ?

MUDLAYI III: I Macbeth.

MUDLAYI II: Hi nga kanakani hikuva u hlamusela sweswi hi nga lerisiwa ku endla swona.

MUDLAYI I: Hiswona, yima na hina. Ka ha ri ni ku vonakalanyana evupeladyambu. Mufambi loyi a nga peleriwa wa hatlisa leswaku a ta fika ehodela hi nkarhi, naswona leswi hi nga swi yimela swi tshinele.

MUDLAYI III: E, ndzi twa timangwa.

BANQUO: (*Endzeni.*) Hi voningele kwalaho!

MUDLAYI II: Hi yena. Lavan'wana lava languteriweke se va le ndyangu.

MUDLAYI I: Timangwa takwe ti teka ndlela leyo rhendzeleka.

MUDLAYI III: I mpfhuka wo ringana mayili. Kambe u tala ku endlisa swona tani hi vavanuna hinkwavo, lava fambaka hi milenge ku suka laha ku fika ehekeni ya xigodlo.

MUDLAYI II: Rivoni, rivoni!

MUDLAYI III: Hi yena.

¹ Ntwanano lowu Banquo na Fleance va nga na wona ni ntumbuluko. h.l. vutomi bya vona.

MUDLAYI I: Lunghekani. (*Ku nghena Banquo na Fleance ni rivoni.*)

BANQUO: Mpfula yi ta na vusiku bya namuntlha.

MUDLAYI I: A ri halake.¹ (*Va wela Banquo ehenhla.*)

BANQUO: Yoo, vudlayi! Baleka Fleance lonene, tsutsuma, tsutsuma! U nga ha rihisela. (*Wa fa. Fleance wa phonyoka.*)

MUDLAYI III: I mani a nga tima rivoni?

MUDLAYI I: A swi nga fanelanga swi ve tano?

MUDLAYI III: Ku we un'we ntsena. N'wana wa kona u balekile.

MUDLAYI II: Hi lahlekeriwile hi hafu ya ntirho wa hina.

MUDLAYI I: A hi fambeni hi ya vika leswi hi nga tirha swona. (*Va huma.*)

MBONAKISO IV

(*Kamari ya ximfumo exigodlweni, ku lulamisiwe xilalelo. Ku nghena Macbeth, Nkosikazi Macbeth, Ross, Lennox, vakulukumba ni valanguteri.*)

MACBETH: Mi tiva xiyimo xa n'wina hinkwenu; tshamisekani, ma amukeriwa swinene.

VAKULUKUMBA: Ha nkhensa hosi.

MACBETH: Hina hi ta pfangana-pfangana ni hinkwavo, hi va muamukela-vayeni wa xichavo. Muamukela-vayeni wa xisati yena u ta tshama exitshan'wini xakwe xa le henhla, kambe loko nkarhi wu ri karhi wu famba hi ta n'wi kombela a mi amukela.

NKOS. MACBETH: Ndzi amukelele vona, hosi yanga, hikuva mbilu ya mina ya va amukela. (*Mudlayi I a vonaka enyangweni.*)

¹ A ku halakele bubutsa ra mafidzula enhlokweni ya Banquo. Marito ya mudlayi laha onge hi loko a hlamula Banquo, kasi u nyika xileriso xa leswaku a a weriwe ehenhla.

MACBETH: Vona, va ku hlanganisa hi ku nkhenisa ka timbilu ta vona. Matlhelo hinkwawo ya ringana. Mina ndzi ta tshama laha xikarhi. Tiphineni swinene. Ku nga ri khale hi ta nwa hi rhendzela tafula. (*A ya enyangweni.*) Ku ni ngati exikandzeni xa wena.

MUDLAYI: I ya Banquo ke.

MACBETH: Swa antswa ku va na wena ehandle, ku ri ni ku va na yena la ndzeni.¹ Xana u susiwile ke?

MUDLAYI: Hosi yanga, nkolo wakwe wu tsemiwi; sweswo ndzi swi endlile.

MACBETH: U mutshila eku tsemeni ka minkolo; kambe i nene na yena loyi a nga tsema Fleance. Loko swi endle hi wena a ku na wo ku tlula.

MUDLAYI: Muchaviseki, hosi yanga, Fleance u balekile.

MACBETH: Se ku karhateka ka mina ku vuya kambe. Ehandle ka swona, a ndzi hetisekile ku fana ni gulugulu,² ndzi fana ni tamba, ndzi nga ninginiseki; ndzi tsakile tani hi moya lowu hi rhendzeleke. Kambe sweswi ndzi pfaleriwile, ndzi boheleriwile eku kanakaneni ni le ku chaveni. Kambe Banquo yena u file hakunene?

MUDLAYI: Ina, hosi yanga leyinene. U hlayisekile egojini ni makumembirhi ya timbanga letikulu enhlokweni yakwe. Leyintsongo ya tona a yi ta va yi ringene ku n'wi dlaya.

MACBETH: Ndza nkhenisa eka sweswo. Nyoka yona yi etlele; xivungu³ lexi nga baleka xi ta konga vuxungu loko nkarhi wu famba, hambiloko xi ri hava meno sweswi. Famba. Mundzuku hi ta vulavula kambe. (*Mudlayi a huma.*)

NKOS. MACBETH.: Hosi yanga, a wu tsakisi vaendzi va wena. Loko n'wini a nga kombi ku tsakela varhambiwa, swo fana ni loko munhu a lo titshamela ekaya. Loko mhaka yikulu a ku ri ku dya, a swi ta antswa ku va un'wana ni un'wana a tixavela swakudya eka vaxavisi. Kambe laha

¹ Swa antswa ku va ngati yi ri ehandle ka wena, ku ri ni ku va yi ri endzeni ka yena.

² Ku tiya ku fana ni "marble".

³ Xivungu-xinyokana.

hi rhambiweke kona, swakudya swi nandzihisiwa hi ku amukeriwa hi ku tsaka. Handle ka swona swa phyama.

MACBETH: Mutsundzuxi lonene! Ku navela swakudya ku fambelana ni ku gayela lokunene. Haswimbirhi swi nyika vutomi lebyinene.

LENNOX: Xana a wu tshami ehansi hosi yanga ? (*Xipuku xa Banquo xi nghena, xi tshama endhawini ya Macbeth.*)

MACBETH: Hinkwavo vachaviseki va tiko a va ta va va hlanganile endlwini leyi, loko na yena mufundzeki Banquo a a ri kona; loyi a ndzi ta n'wi holovelela ku pfumala tintswalo, ku ri ni ku n'wi twela vusiwana hambu ko va ni leswi n'wi tsandziseke ku ta.

ROSS: Ú fanele ku soriwa leswi a nga tsandzeka, kasi ú tshe-mbisile. Wena muchaviseki, hi tsakise hi ku va na hina.

MACBETH: Tafula ri tele.

LENNOX: Hi leyi ndhawu leyi vekeraweke wena, nkulukumba.

MACBETH: Kwihi ?

LENNOX: Laha, hosi yanga leyinene. Xana i ncini lexi chavisaka nkulukumba ?

MACBETH: I mani exikarhi ka n'wina a nga endla leswi ?

TINGANAKANA: Yini, hosi yanga leyinene ?

MACBETH: Mi nge ri hi mina ndzi nga swi endla. U nga ndzi ninginiseli misisi ya wena leya ngati.

ROSS: Vakulukumba, tlakukani, hosi a yi pfukangi.

NKOS. MACBETH: Tshamisani vanghana lavanene. N'wini wanga u tshamisa sweswi ku suka evuntsongweni bya yena. Tshamani i swa nkarhinyana. U ta tlhela a lulama sweswi. Loko mo n'wi xiya ngopfu mi ta n'wi hlundzukisa ni ku nyanyisa ku karhateka ka yena. Dyanani, mi nga n'wi landzeleli. Xana u wanuna ke ?

MACBETH: Ina yena wo tiyela ku languta leswi nga chavisaka dyavulosi.

NKOS. MACBETH: O, loko a swi ri swa kunene! Leswi hi swona swifaniso swa ku chava ka wena; hi rona savula ra le mehleketweni leri u nga te ri ku kokele eka Duncan. Yo, ku tsana ni ku tshuka loku – leswi swi nga riki ku

chava ka kunene – a swi ta fanela ntsheketo wa wansati loko a xuxa endzilweni ni kokwa wa yena hi vuxika. U xikombiso xa tingana! U cinca-cincela yini nghohe? Loko hinkwaswo swi endlekile ù languta ntsena xitshamo.

MACBETH: Ndza mi kombela, vonani lahaya! Langutani, ma vona! Se mi ri yini? Ya, ndzi ni mhaka xana? Loko u kota ku kumeta, no vulavula, vulavula. Loko tindlu to hlayisa vafi ni masirha swi fanele ku hi tlherisela lava hi va celeleke, masirha ya hina ya ta va makhwiri ya makoti.¹ (*Xipuku xi nyamalala.*)

NKOS. MACBETH: Hey, xana u lahlekeriwe hi vurhena hinkwalaho ka swahava?

MACBETH: Loko ndzi yime la ndzi n'wi vonile.

NKOS. MACBETH: Swi ni tingana!

MACBETH: Ngati yi halatiwile eminkarhini ya khale, milawu yi nga si basisa tiko. Ina, naswona, himpfhuka ku vile ni ku dlaya ko chavisa. Minkarhi yi ve kona, leyi loko byongo byi humile, munhu a a fa ya va makumu. Kambe sweswi va tlhela va pfuka, va ri ni timbanga ta rifu ta makumembirhi etinhlokweni ta vona, va hi susa eswitschan'wini swa hina. Leswi swi hlamarisa ku tlula ku dlaya ko tano.

NKOS. MACBETH: Hosi yanga, vachaviseki vanghana va wena va ku pfumala.

MACBETH: Ndza rivala, mi nga ndzi hlamali, vanghana va mina lavanene. Ndzi ni vuvabyi byo hlamarisa; kambe a hi nchumu eka lava ndzi tivaka. Rirhandzu ni vutomi lebyinene a swi te eka hinkwerhu. Se ndzi ta tshama ehansi. Ndzi nyike wayini ndzi nwa ndzi tsaka. Ndzi nwa ku tsakela hinkwavo laha tafuleni, ni murhandziwa wa hina Banquo loyi hi n'wi pfumalaka. Loko ingi a a ri kona! Hi nwela hinkwenu, kun'we na yena. Hi navelela hinkwenu minkateko.

¹ Hileswaku hi fanele ku tshika mintsumbu yi dyiwa hi makoti, handle ka swona vafi va ta hi vuyela.

VAKULUKUMBA: Ha tiboha, ni ku ku navelela leswinene na hina.

(*Xipuku xi tlhela xi nghena.*)

MACBETH: Hatla u suka emahlweni ka mina! Misava a yi ku tumbete! Marhambu ya wena a ya na mongo, ngati ya wena ya titimela. Mahlo yalawo u ma honolaka a ya voni.

NKOS. MACBETH: Tivani leswaku i swa masiku hinkwawo leswi vakulukumba. Ntsena swi onha ku tsaka.

MACBETH: Leswi swi tiyeriwaka hi wanuna ndza swi tiyela. Tana tani hi bere ya Russia leyo leva, kumbe mhelembe ya dzovo ro tsindziyela ni rimhondzo, kumbe yingwe ya Hyrcan. Humelela hi xivumbeko xin'wana handle ka xexo,¹ kutani minsiha ya mina leyo tiyela yi nge rhurhumeli: kumbe u ta hanya kambe, u ndzi vitanela emananga hi ya lwa hi masavula. Loko ndza ha ya emahlweni ni ku rhurhumela nkarhi wolowo, ndzi vule popi.² Suka u famba laha, ndzhuti wo chavisa! Xifaniso xa hava, suka u famba! (*Xipuku xi nyamalala.*) Hey, loko u fambile ndzi wanuna nakambe. Ndza mi kombela, tshamisekani.

NKOS. MACBETH: U onhile ku tsaka, u hangalasile nhlengeltano hi maendlele ya wena yo hlamarisa.

MACBETH: Xana swilo swo tano swi nga va kona, swi hundza ehenhla ka hina tani hi papa ra ximumu hi nga hlamali? Na mina n'wini se a ndza ha titivi loko ndzi ehleketa leswaku u nga vona swilo swo tani kambe u nga hundzuki muhlovo, kambe mina ndzi basuluka hi ku chava.

ROSS: Swilo swihi, hosi yanga?

NKOS. MACBETH: Ndza mi kombela, mi nga vulavuli; wo nyanya, swivutiso swa n'wi karihisa. Mi nga ha yimeli ku lela, mo famba xikan'we.

LENNOX: Riperile. Hosi yi sala yi hola.

NKOS. MACBETH: Fambani swinene hinkwenu. (*Vakulukumba ni valanguteri va famba.*)

MACBETH: Va vula leswaku ngati yi vanga ngati. Maribye

¹ Xa Banquo.

² "Doll".

ya tshama ya tiveka leswaku ya famba, ni mirhi yi vula-vula. Vungoma byi humesele erivaleni vudlayi lebyi endliweke exihundleni, hi ku xiya ku haha ka mawukuwuku ni swinyanyana swin'wana. I nkarhi muni ?

NKOS. MACBETH: I matakuxa.

MACBETH: U ri yini leswi Macduff a nga ala ku rhambiwa hi hina ?

NKOS. MACBETH: U n'wi rhambile xana ?

MACBETH: Ndzi swi twa hi mahungundlela; kambe ndzi ta rhumela rito. Ku hava un'wana exikarhi ka vakulukumba loyi a ndzi eyisaka, handle ka yena. Mundzuku ndzi ta hubutela le ka vavasati lavaya va valoyi. Va ta ndzi byela swin'wana; sweswi ndzi tilunghisela ku twa swihi ni swihi, hi ndlela yihi kumbe yihi. Hinkwaswo swi fanele ku va hilaha ndzi swi lavaka hakona. Ndzi pele engatini lero loko ndzo ka ndzi nga ha yi emahlweni, ku tlhela swi tika ku fana ni ku ya emahlweni. Ndzi ni swo tala enhlokweni leswi ndzi lavaka ku rhanga hi ku swi endla, kutani ndzi ta swi kambela endzhaku.

NKOS. MACBETH: U pfumala leswi wisisaka swinene entumbulukwini – vurhongo.

MACBETH: Tana a hi ye eku etleleni. Ku tixisa ka mina i ku chava ka madyondzana, loku nga si tlanyarisiwaka hi ku tolovela. Ha ha ri vantshwa entirhweni lowu.

MBONAKISO V

(Rivala. Tilo ra pfuma. Ku nghena valoyi vanharhu, va hlangana na Hecate.)

NOYI I: Hay, hikwalaho ka yini u languteka u hlundzukile Hecate ?

HECATE: Xana a ndzi na mfanelo yo hlundzuka ehenhla ka maendlele ya n'wina yo pfumala xichavo ke ? Xana mi swi

kotise ku yini ku tirhisana na Macbeth eka swilo swo hlamarisa ni swa rifu, handle ka ku va mina nkulukumba wa mirhi ya n'wina, ni mulunghisi wa miringo hinkwayo ndzi vitaniwile ku ta kombisa vutivi bya hina ke? Leswi swi nyanyisaka swilo hileswaku mi swi endlele munhu wo ka a nga tshembeki, wa mona, loyi tani hi van'wana, a tirhandzaka, ku nga ri ku rhandza n'wina. Kambe lulamisani hinkwaswo sweswi: fambani, mi hlangana na mina ebakwini ra Acheron nimixo. U ta ta ku ta twa leswi swilo swi fambisaka xiswona. Mi ta ni swibye ni hinkwaswo swa masalamusi ya n'wina. Ndzi ta haha ndzi famba; vusiku lebya namuntlha ndzi ta byi tirhisela mhaka yo biha. Mhaka yikulukumba yi fanele ku endliwa ku nga si ba madina. Hi le tlhelo ka n'weti ku lenga nthonsi ra hunguva ro hlamarisa. Ndzi ta ri khoma ri nga si fika emisaveni. Kutani loko ri tirhiwile hi masalamusi, ri ta pfuxa mimoya leyi hi matimba ya yona yo xisetela, yi nga ta n'wi kokela eku herisiweni ka yena. U ta ala ku tsundzuxiwa, a hlekula, a veka ku tshemba ka yena ehenhla ka vutlhari, tintswalo ni ku chava. Hilaha na n'wina mi tivaka hakona, ku titshemba i nala lonkulu wa xin'wana ni xin'wana lexi hanyaka. (*Ku twala risimu: 'Tana, tana...*) Twanani, ndza vitaniwa. Vonani, moyanyana¹ wa mina wu tshame epapeni leriya ra hunguva, wu ndzi yimerile. (*A huma.*)

NOYI I: Tanani, a hi hatliseni, u ta tlhela a vuya sweswi. (*Va huma.*)

MBONAKISO VI

(*E-Forres. Kamari exigodlweni. Ku nghena Lennox ni nkulukumba un'wana.*)

LENNOX: Ku vulavula ka mina ku khumbile mehleketo ya

¹ "Little Spirit".

wena, leyi yi kotaka ku tivonela swin'wana. Ntsena ndzi ri swilo swi fambisiwe hi ndlela yo hlamarisa. Duncan lonene u tweriwe vusiwana hi Macbeth: hakunene u dlawile. Hi tlhelo Banquo lonene u fambe nivusiku, loyi loko mi swi lava mi nga vulaka leswaku u dlaye hi Fleance, hikuva Fleance u balekile. Vanhu a va fanelanga ku famba vusiku. I mani a nge pfumaliki mehleketo ya ku chavisa ka ku va Malcolm na Donalbain va dlele tata wa vona? Mhaka yo biha! Yi vavise Macbeth njhani? Xana eku hlundzukeni ka yena ko lava ku rihisela, a nga dlayanga vankala-tindleve lavaya vambirhi a va ri mahlonga ya byalwa ni vurhongo? Xana sweswo a swi endliwanga kahle? Ina, hi vutlhari naswona; hikuva ingi swi hlundzukisile un'wana ni un'wana ku va twa va kaneta mhaka leyi. Hikwalaho ke, ndzi ri u endlile hinkwaswo hi ndlela leyinene. Naswona ndzi ehleketa leswaku loko vana va Duncan a va ri laha kusuhi—leswi matilo ya nga rhandza—ngiki ku swi va tano — a va ta swi tiva leswaku swi vula yini ku dlaya tata wa vona. Swi tano ni hi Fleance. Kambe yima, ndzi twa hi man'inin'ini leswaku hikwalaho ko ala ku ta enkhubyeni wa muxanisi loyi, Macduff u tshama eku chaveni. Nkulukumba, xana wa swi tiva leswaku u tshama kwihi?

NGANAKANA: N'wana Duncan, loyi muxanisi loyi a n'wi tekelaka vuhosi, u tshama eNghilandi, naswona u amuke-riwile hi Edward lonene hi tintswalo letikulu lero hinkwaswo leswi n'wi humeleleke a swi hungutanga ku hlontphiwa ka yena. Macduff u yile kona ku ya kombela hosi leyo kwetsima, hi ku pfuniwa hi Malcolm, ku pfluxa Northumberland na Siward lowa tinyimpi: leswaku hi ku pfuniwa hi vona — ni hi Xikwembu, va lulamisa timhaka — leswo hi ta tlhela hi dya ni ku etlela khwatsi ku ri hava masavula ya ngati; hi tirha hilaha swi faneleke; hi kuma ni hakelo ehenhla ka swona. Hinkwaswo leswi ha swi navela. Timhaka leti hinkwato ti hlundzukise hosi lero yi ringeta ku lulamisela nyimpi.

LENNOX: Xana u rhumele rito eka Macduff?

NGANAKANA: Ina. Kambe murhumiwa u vuye a tsanile, ni nhlamulo leyi nge "nkulukumba, a nga ri mina". Kutani murhumiwa u hundzuluke a hlevetela, onge u ri "u ta tisola ku va u ndzi rhwexile mahungu layo biha lawa".

LENNOX: Kumbe sweswo swi nga n'wi tsundzuxa ku tivo- nela, a tumbela hilaha a swi kotaka hakona. Onge hi nga va ni nkateko wa ku va ntsumi yin'wana yo kwetsima yi hahela eNghilandi ku yisa mahungu lawa a nga si vuya, hi tlhela hi va ni nkateko wo va ni ku rhula etikweni leri ra hina leri xanisiweke swonghasi hi voko lera tihanyi!

NGANAKANA: Ndzi ta n'wi rhumela ni mikhongelo ya mina.
(*Va huma.*)

Ndzima ya IV

MBONAKISO I

(Ebakwini. Exikarhi ku ni galaza leri vilaka. Ku dzinda, ku nghena valoyi lavaya vanharhu.)

NOYI 1: Ximanga lexa mavala xi rile kanharhu.

NOYI 2: Xihloni xi rile kanharhu na kan'we.

NOYI 3: Harpier u ri: i nkarhi, i nkarhi.

NOYI 1: Rhendzelekani mbita leyi, mi chela marhumbu eka chefu leyi. Khutla leri nga dzumba ehansi ka ribye ro titimela masiku ni vusiku bya makumenharhu-n'we, leri nga dzuka nyuku wa chefu, a ku vile wena kusungula embiteni leyi nga tsambiwa.

HINKWAVO: Ndzilo a wu pfurhe, mbita yi byabya kambirhi ni ku tlhandlekela.

NOYI 2: Xiphemu xa nyoka-hansi a xi vile xi vupfa embiteni. Tihlo ra mankhudu ni xikunwana xa chela, voya bya mangadyana ni ririmi ra mbyana, ririmi ra mhiri ni ndzhombo wa nyoka-hansi, nenge wa nkolombyana ni ripiko ra mankhudu, swi endla murhi wa matimba. Tani hi murhu wa tihele, a wu vile wu byabya.

HINKWAVO: Ku vila wu karhata kambirhi ni ku tlula, ndzilo a wu pfurhe, mbita yi byabya.

NOYI 3: Gegetsu ra nyankwave,¹ tino ra hlolwa, miri wa noyi wo omisiwa, khwiri ra makolo ra nkava-va-nga-heti wo sika, rimitsu ra ntsembyana wo dlaya, wo ceriwa exinyamini. Xivindzi xa Mujuda wa ndzhukano; nyongwa ya mbuti, swiphemu swa murhi wa "yew" leswi nga tsemiwa hi nkarhi wa ku bola ka n'weti; nhompfu ya mu-Turk ni

¹ "Dragon".

milomu ya mu-Tartar; ritiho ra ricece leri nga tlimbiwa ra ha velekiwa, ro velekiwa egojini ri tswariwa hi nghwavava, swi tiyisa murhi. Eka swona ku engeteriwa marhumbu ya yingwe, ku hetisa hinkwaswo leswi lavekaka.

HINKWAVO: Ku vila wu karhata kambirhi ni ku tlula, ndzilo a wu pfurhe mbita yi byabya.

NOYI 2: Wu horiseni hi ngati ya mfenhe, kutani marhingo ya hina ya ta tiya swinene. (*Ku nghena Hecate.*)

HECATE: O, mi endle kahle! Ndzi nkhenisa ku tikarhata ka n'wina. Un'wana ni un'wana u ta kuma ku averiwa eka leswi hi nga ta swi kuma. Sweswi a hi yimbeleleni hi rhendzela galaza, tani hi tiferi² leti endleke xirhendzevutana, mi karhi mi vula hinkwaswo leswi mi nga swi chela. (*Myuziki ni ku yimbelela.*)

NOYI 2: Hi ku tlhaveka ka magutsu ya mina ndza swi twa leswaku ku ta swin'wana swo biha hi hala. Pfulekani maganji, hambi ku gongondza mani kumbe mani. (*Ku nghena Macbeth.*)

MACBETH: N'wina valoyi va vusiku va munyama ni swi-hundla, se mi endla yini?

HINKWAVO: Ntirho wo pfumala vito.

MACBETH: Hi vutivi lebyi mi nga na byona, ndzi mi kombela ku ndzi hlamula leswi ndzi nga ta vutisa – hambi mi swi tivisa ku yini ke. Hambi mo chuncha mimoya mi yi tshika yi lwa ni tikereke; hambi magandlati lamakulu ya nga tshova ni ku mita swikepe, hambi koroni yi nga tshoveleriwa ni mirhi yi wisiwa, hambi makhokholo ma nga wela etinhlokweni ta valanguteri va wona, hambi swi-godlo ni tiphiramidi swi wela ehansi, hambi rifuwo ra mbewu ya ntumbuluko ri dzudzeka hinkwaro, ku fikela loko vuonhi byi hi karharisa; ndzi hlamuleni leswi nga ta mi vutisa.

NOYI 1: Vulavula.

NOYI 2: Kombela.

¹ "fairies".

NOYI 3: Hi ta hlamula.

NOYI 1: Vula loko u lava ku swi twa hi milomu ya hina, kumbe u lava ku twa hi ya vakulukumba.

MACBETH: Va vitaneni, mi nge ndzi va vona.

NOYI 1: Chelani ngati ya nguluve ya nkati leyi nga dya swingulubyana swa yona swa kaye. Hoxani endzilweni mafurha lama nga mpfempfa eka xihayeko xa mudlayi.

HINKWAVO: Tana hi le henhla kumbe hi le hansi. Kombisa leswi u swi kotaka. (*Ku dzinda. Xifaniso xo sungula xa nhloko leyi hlomeke.*¹)

MACBETH: Ndzi byele, wena matimba lama nga tiviwiki, . . .

NOYI 1: Ú tiva mehleketo ya wena; yingisa ku vulavula ka yena, u nga vuli nchumu.

XIFANISO 1: Macbeth, Macbeth, Macbeth! Tivonele eka Macduff; tivonele eka Nganakana ya Fife. Inge ndzi famba, swi ringene. (*Xi rhelela.*)

MACBETH: Hambi i ncini ke; ndzi nkhenisa ku tsundzuxiwa hi wena. U khumbile ndzhombo wa ku chava ka mina. Kambe rito rin'we ntsena, . . .

NOYI 1: A nga lerisiwi. Hi loyi un'wana, wa swo tlula swa lowo rhanga. (*Ku dzinda. Xifaniso xa n'wana wo tshwukelana ni ngati.*²)

XIFANISO 2: Macbeth, Macbeth, Macbeth! . . .

MACBETH: Loko a ndzi ri ni tindleve tinharhu³ a ndzi ta ku twa.

XIFANISO 2: Tiya, u tilunghisela ku halata ngati. Hleka u hlekula matimba ya munhu, hikuva ku hava loyi a nga velekiwa hi wansati, a nga ta vavisa Macbeth.

MACBETH: Loko swi ri tano, hanya Macduff; ndzi nga ku chava yini? Kambe hambiswiritano ndzi ta siva-siva hinkwako, ndzi endla xiboho xa rifu. A wu nga hanyi. Ku chava loku ndzi nga na kona ko tsana, ndzi ta ku byela leswaku ku ni vunwa, ndzi etlela hambu ri dzinda. (*Ku*

¹ I nhloko ya Macbeth, leyi tsemiweke hi Macduff.

² Xi kombisa ku velekiwa ka Macduff.

³ Yin'wana ni yin'wana yi twa ku vitaniwa kan'we.

dzinda. Xifaniso xa vunharhu. I n'wana loyi a nga ambala xidlodlo xa vuhosi, a khome murhi evokweni.¹)

I ncini lexi, lexi tlakukaka tani hi n'wana wa hosi, xi ambele enhlokweni ya xona ya xihlangi, xidlodlo xa vuhosi?

HINKWAVO: Yingisa, kambe u nga vulavuli na xona.

XIFANISO 3: Ambala vurhena bya nghala, u tikurisa. U nga vi na mhaka ni loyi a gungulaka, kumbe lava nga ni xikungu. Macbeth a nge pfuki a hluriwile, ku fikela loko xihlahla xa Birnam xi n'wi landza exintshabyanini xa Dunsinane. (*Xi rhelela.*)

MACBETH: Sweswo swi nge pfuki swi humelerile. I mani a nga sindzisaka xihlahla, a lerisa mirhi ku yimbula timitsu ta yona emisaveni? Ku vhumba ko saseka lokunene! Nhloko ya vupfukeri u nga tlakuki ku kondza xihlahla xa Birnam xi tlakuka, kutani Macbeth wa hina loyi a tlakusiweke u ta hanya nkarhi lowu faneleke, a kala a fa hi ndlela ya ntumbuluko. Kambe mbilu ya mina yi hisekela ku tiva mhaka yin'we: ndzi byeleni – loko vutivi bya n'wina byi fika kwalaho – xana vana va Banquo va ta hela va fumile etikweni leri ke?

HINKWAVO: U nga lavi ku tiva swin'wana.

MACBETH: Hiswona ke. Ndzi aleleni, kutani khombo ro kala makumu ri ta mi wela! Ndzi byeleni: Hikwalaho ka yini galaza leriya ri mbombomela, naswona i huwa ya yini leyi? (*Ku chaya.*)

NOYI 1: Komba!

NOYI 2: Komba!

NOYI 3: Komba!

HINKWAVO: Komba mahlo yakwe u vavisa mbilu yakwe; tanani tani hi mindzhuti mi tlhela mi fambisa sweswo. (*Ku kombiwa tihosi ta nhungu, yo hetelela yi ri ni nghilazi² evokweni; xipuku xa Banquo xi landzela.*)

¹ Ku fanisiwa Malcolm ni xihlahla xa Birnam.

² Nghilazi ro vona leswi taka.

MACBETH: U fana ngopfu ni xipuku xa Banquo. Nyamalala! Xidlodlo xa wena xi ndzi hisa mahlo: ni misisi ya wena, wena wa xidlodlo xa nsuku, yi fana ni leyo sungula. Leya vunharhu yi fana ni leya vumbirhi. Swikhegudyana swa thyaka! Mi ndzi kombela yini leswi? Xa vumune! Tshukani, mahlo! Xana nongoloko lowu wu ta ya emahlweni ku fikela emakumu ka vutomi? Xin'wana kambe xa vunkombo. A ndzi nga ha voni swin'wana: Kambe xa vunhungu xa humelela, lexi nga khoma nghilazi leri ndzi kombaka swo tala swinene. Ndzi vona swin'wana leswi nga khoma swirhendzewutana¹ swimbirhi ni tinhonga ta vuhosi tinharhu. Swivono swo chavisa! Se ndza swi vona leswaku i ntiyiso; hikuva Banquo loyi misisi ya yena yi tolaneke ni ku horhana hi ngati wa ndzi hlekela, a kombetela swilo leswi, ku ndzi komba leswaku i swa yena. (*Swifaniso swi nyamalala.*) Hawu! Xana swi tano?

NOYI 1: Ina, nkulukumba. Hinkwaswo leswi swi tano: kambe hikwalaho ka yini Macbeth a yima a hlamarile swonghasi? Tanani vadaduwethu hi n'wi tsakisa, hi komba ku tsaka ka hina. Ndzi ta thindha moya leswaku wu endla mpfumawulo, n'wina mi ri karhi mi cina hi ku rhendzeleka leswo hosi leyikulu yi ta ku hi n'wi amukele hi vunene. (*Ku yimbelela. Valoyi va cina, kutani va nyamalala na Hecate.*)

MACBETH: Va ye kwihi? Va fambile? Nkarhi lowu wa vuonhi a wu tshame wu rhukaniwile emasikwini ya lembe! Nghena wena u nga kwala handle! (*Ku nghena Lennox.*)

LENNOX: Xana u lava yini n'wini wanga?

MACBETH: Xana u vone valoyi lavaya va vavasati?

LENNOX: E-e, n'wini wanga.

MACBETH: A va humelelanga eka wena?

LENNOX: Niswintsongo n'wini wanga.

MACBETH: Moya lowu va hahaka ha wona a wu thyakisiwe, naswona hinkwavo lava va va tshembaka a va ye etiheleni!

¹ Hi Xinghezi i "orb" – xirhendzewutana lexi nga ni xihambano ehenhla, xi ri xikombiso xa vuhosi.

Ndzi twe ku tsutsuma ka mangwa. I mani a nga fika ?
 LENNOX: I vambirhi kumbe vanharhu hosi yanga, lava tisaka mahungu ya leswaku Macduff u balekele eNghilandi.
 MACBETH: U balekele eNghilandi ?
 LENNOX: Ina n'wini wanga.
 MACBETH: Nkarhi, wena u kavanyeta swendlo swa mina leswo chavisa. Makungu lawa ya xihatla a ya hetiseki handle ka loko ya heleketiwa hi swendlo swa kona. Ku sukela sweswi, leswi mbilu ya mina yi swi ehleketaka swi ta hatla swi endliwa. Ni sweswi, leswaku mehleketo yi landziwa hi swendlo, a ku ehleketiwe ni ku endliwa xikan'we: ndzi ta hlasela khokholo ra Macduff, ndzi dumela Fife, ndzi teka hi yinhla ya savula, nsati wa yena ni vana, ni hinkwavo lava va khombo, lava va nga maxaka yakwe. A ndzi nga tibumabumeri tani hi xiphukuphuku; ndzi ta endla mhaka leyi ndzi nga si hola. Kambe a ndza ha lavi varhumiwa! Va kwihi vakulukumba lavaya? Ndzi yise laha va nga kona. (*Va huma.*)

MBONAKISO II

(*E-Fife. Khokholo ra Macduff. Ku nghena Nkosikazi Macduff, n'wana wa yena wa mufana, na Ross.*)

NKOS. MACDUFF: Xana ú endle yini ku kala a baleka laha tikweni ?

ROSS: Lehisa mbilu, nkosikazi.

NKOS. MACDUFF: A nga endlanga nchumu. Ku baleka ka yena i rihuhu ntsena. Hambiloko mintirho ya hina yi nga ri tano, ku chava ka hina ku hi hundzula vaxengi.

ROSS: A wu swi tivi hambi a byi ri vutlhari lebyi nga n'wi balekisa, kumbe a ku ri ku chava ntsena.

NKOS. MACDUFF: Vutlhari! Ku siya nsati wa yena, ku siya vana va yena, yindlu ya yena ni ndzhaka ya yena endlwini leyi yena a yi chavaka? A nga hi rhandzi, u pfumala

rirhandzu ra ntumbuluko. Hambi xi ri xinyenyana lexi-ntsongo swinene xa lwela vana va xona eka xikhovha. Maendlele ya yena ya komba ku tichavela yena n'wini, ku tlula ku rhandza hina. A ku na vutlhari niswintsongo eka leswi a swi endleke.

Ross: Mzaya la rhandzekaka, ndza ku kombela, tikhome: nuna wa wena i nganakana yo tlhariha, yo vona swilo hilaha swi faneleke, ni hi nkarhi wa swona. Ndzi nge he koti ku vulavula ndzi ya emahlweni. Kambe minkarhi se yi bihile. Hi vaxengi, hi karhi hi nga swi tivi hina vini, loko hi amukela mahungundlela yo vangiswa hi ku chava ka hina, hi phaphamala ehenhla ka magandlati, hi yisiwa hala ni hala. Ndza famba. Ndzi ta tlhela ndzi vuya ku nga ri khale. Swilo leswi nga ehansi swi ta hela, kumbe swi tlhela swi khandziya swi va leswi a swi ri xiswona eku sunguleni.¹ Mzaya lonene, minkateko yi va na wena.

NKOS. MACDUFF: Ú na tatana, kambe sweswi a nga na yena.

Ross: Loko ndzo tshama ndzi ta kondza ndzi rila, kutani ndzi nyanyisa ku tikeriwa ka wena. Ndza ha famba xika-n'we.

NKOS. MACDUFF: Nandzuwe, tata wa wena u file. Se u to yini? U ta hanyisa ku yini?

N'WANA: Tani hi tinyanyana manana.

NKOS. MACDUFF: Ha, hi swivungu ni tinhongana?

N'WANA: Hi leswi ndzi nga swi kumaka. Na swona swi hanyisa sweswo.

NKOS. MACDUFF: Mbuyangwana, a wu chavi ntlhamu hambu nkuma lowu cheriweke ku siva khele ni xirimbana.

N'WANA: A ndzi ta chava yini manana? Vambuyangwana swinyenyana, a swi rhiyiwi. Tatana a nga fanga, hambu wo yini.

NKOS. MACDUFF: Ina, u file: u ta n'wi kuma kwihi tatana ke?

N'WANA: Hay, wena u ta n'wi kuma kwihi nuna?

¹ U pimanisa ku famba ka swilo ni ku rhendzeleka ka vhlwa - hi Xinghezi "Fortune's wheel".

- NKOS. MACDUFF: Ndzi nga ya tilavela makumembirhi le makete.
- N'WANA: Loko swi ri tano u ta va xavela ku tlhela u va xavisa.
- NKOS. MACDUFF: U vulavula hi vutlhari bya wena hinkwa-byo; kambe u vulavula u tiyisile, ku ringana vutlhari bya wena.
- N'WANA: Xana tatana a a ri muxengi ka manana ?
- NKOS. MACDUFF: Kunene a a ri yena.
- N'WANA: Muxengi i ncini ?
- NKOS. MACDUFF: Hi loyi a hlambanyaka a tlhela a tshova ku hlambanya koloko.
- N'WANA: Xana i vaxengi hinkwavo lava endlaka sweswo ke ?
- NKOS. MACDUFF: Un'wana ni un'wana loyi a endlaka sweswo i muxengi, kutani u fanele ku hayekiwa.
- N'WANA: Va fanele ku hayekiwa hinkwavo lava endlaka sweswo ?
- NKOS. MACDUFF: Hinkwavo.
- N'WANA: Va fanele ku hayeka hi mani ?
- NKOS. MACDUFF: Hi vavanuna lavo tshembeka.
- N'WANA: Hileswaku vabihi ni vahlambanyi i swiphuku-phuku, hikuva ku ni vahembi ni vahlambanyi vo tala, ku hlula vanhu lavo lulama, ni ku va hayeka.
- NKOS. MACDUFF: Sweswi Xikwembu a xi ku pfune, mbuyangwana. Kambe u ta n'wi kuma kwihi tatana ?
- N'WANA: Loko a a file a wu ta n'wi rilela, kambe loko u nga endli tano a xi ta va xikombiso lexinene xa leswaku ndzi ta hatla ndzi kuma tatana lontshwa.
- NKOS. MACDUFF: Mbuya mujakatseki, mavulavulele ya wena!
(*Ku fika murhumiwa.*)
- MURHUMIWA: Manana lonene, a wu ndzi tivi, kambe mina ndza ku tiva hikwalaho ka xiyimo xa wena. Ndzi vona onge khombo ra ku tshinelela. Loko u nga amukela ku tsundzuxiwa hi munhu-ntsena, u nga kumeki laha, baleka ni vana va wena. Ndzi endla nsele hi ku ku chavisa, kambe ku ku tshika ndzi nga ku tsundzuxi ndzi karhi ndzi ku tiva

ti nga va tihanyi letikulu. Matilo a ya ku hlayise. Ndzi nge he tshami.

NKOS. MACDUFF: Ndzi fanele ku balekela kwihi? A ndzi dyohanga nchumu. Kambe se ndza tsundzuka. Ndzi le misaveni leya vudyohi, laha ku endla swo biha swi talaka ku nkhensiwa, ku endla swo saseka swi voniwa ku ri xidyoho lexikulu. Kutani ke, hikwalaho ka yini ndzi ringeta ku tisirhelela hi ku vula leswaku a ndzi endlanga nchumu? (*Ku nghena vadlayi.*) I vamani lava?

MUDLAYI: Nuna wa wena u kwihi?

NKOS. MACDUFF: Ndza tshemba leswaku u le ndhawini leyi nga katekisiwangiki, laha lavo fana na n'wina va nga n'wi kumaka kona.

MUDLAYI: I muxengi!

N'WANA: Wa hamba mudlayi ndziwena wa misisi ya ntshitshi.

MUDLAYI: Ximunhwana ndziwena, n'wana wa muxengi.
(*A n'wi tlhava.*)

N'WANA: U ndzi dlele manana, baleka, ndza ku kombela.
(*A fa. Nkosikazi Macduff a huma hi ku tsutsuma a huwelela "vudlayi", a hlongorisiwa hi vadlayi.*)

MBONAKISO III

(*E-Nghilandi, emahlweni ka xigodlo xa hosi. Ku nghena Malcolm na Macduff.*)

MALCOLM: A hi lave ndzhuti wa ntima, hi tirila kona hi kala hi kolwa.

MACDUFF: Swa antswa hi khoma savula lero dlaya, kutani tani hi vavanuna vo hlonipheka, hi lwela tiko ra hina leri tshikeleriweke. Mixo wun'wana ni wun'wana ku rila tinoni tintshwa, ku rila vana vo feriwa, swirilo swintshwa swi khumba matilo lero ngulumelo ya kona yi endla onge matilo ya rila swin'we na Scotland hi xiviti.

MALCOLM: Leswi ndzi kholwaka hakunene swi humelerile,

ndzi ta swi rilela. Naswona, leswi ndzi nga swi lulamisaka hilaha ndzi nga kumaka nkarhi lowu faneleke, ndzi ta swi lulamisa. Leswi u nga swi vula kumbexana hi swona. Mufumi lowa nsele, loyi ntsena vito ra yena ri humesaka tindzimi ta hina timbhonye, u tshama a ehleketeriwa leswaku u tshembekile. Û n'wi rhandzile swinene. A nga si ku khumba. Ndzi ntsongo; kambe ù nga lava ku titshineta eka yena hi ku xenga mina, u ndzi fanisa ni xinyimpfana xo kala nandzu, lexi tlhaviwaka ku miyeta swikwembu leswi hlundzukeke.

MACDUFF: A ndzi muxisi.

MALCOLM: Kambe Macbeth hi yena. Munhu lonene a nga hundzuka loko a rhumiwile hi mfumo. Kambe ndzi ta kombela leswaku u ndzi khomela. Mehleketo ya mina yi nge hundzuluxi leswi u nga swona. Tintsumi ta ha kwetsima, hambileswi leyo kwetsima ku tlula hinkwato¹ yi weke. Hambiloko leswo biha hinkwaswo swi nga ambala vunene, vunene byi fanele ku tshamisa sweswo.

MACDUFF: Ndzi lahlekeriwile hi ku tshemba leswaku ndzi nga ku khorwisa leswi ndzi swi vulaka.

MALCOLM: Ndzi kanakanisa hi maendlele ya wena. Hikwalaho ka yini u siye nsati ni vana – swilo swa nkcka, swiboho swa rirhandzu – handle ko lela? Ndza ku kombela, ku kanakana ka mina ku nga toti vito ra wena thyaka, kambe a ku ponise mina. U nga va u tiyisile, hambi mina ndzo ehleketa yini na yini.

MACDUFF: Halaka ngati, halaka ngati mbuya, tiko ra rikwerhu. Vufumi bya nsele lowukulu, titiyise hikuva vunene bya chava ku ku tshinya! Kombisa swihoxo swa wena; xidlodlo xa wena xa vubihi xi tiyisiwile. Hiswona nkulukumba. Ndzi nge vi muxisi loyi u n'wi ehleketaka, hambi ndzo tshembisiwa tiko hinkwaro ra muxanisi luya, kun'we ni matiko yo fuma ya le vuxeni.

MALCOLM: U nga khunguvanyeki; a ndzi chavi ngopfu

¹ Sathana.

wena. Ndzi ehleketa leswaku tiko ra hina ri mbombomela ehansi ka ndzhwalo lowu. Ra rila, ri halaka ngati, naswona siku rin'wana ni rin'wana ku engeteriwa mbanga yin'we eka leti nga kona. Naswona ndzi ehleketa leswaku ndzi nga kuma ku pfuniwa. Hosi ya Nghilandi yi ndzi tshe- mbise magidi yo hlaya. Kambe ehenhla ka hinkwaswo leswi, loko ndzi ta kandziya nhloko ya mubihi luya, kumbe ndzi yi tlhoma esavuleni ra mina, tiko ra ka hina ri ta va ni vubihi byo tlula lebyi nga kona sweswi, ri xaniseka ku tlula, hi tindlela to hambana, ri xanisa hi loyi a nga ta landzela evuhosini.

MACDUFF: U vula mani xana ?

MALCOLM: Ndzi vula mina n'wini; hikuva ndzi tiva vubihi hinkwabyo lebyi hlanganeke eka mina, lero loko byi ta humela erivaleni, Macbeth lowa ntima u ta basa ku fana ni gamboko, kutani tiko ri n'wi vona a ri xinyimpfana, loko a pimanisiwa ni vubihi byo pfumala vugimeto.

MACDUFF: Hambi eka mavuthu ya tihele, ku nge humi dyavulosi wo biha ku tlula Macbeth.

MALCOLM: Ndzi n'wi vula muhalati wa ngati, munhu wa makwanga, mubihi, muxisi, munhu wo juma, wa mona, wa swidyoho hinkwaswo leswi nga ni vito. Kambe ndzi vona ku navela ka mina ku nga koti ku hetiseka. Vasati va hina, vana va xisati, vatswatsi, ni vatirhi va xisati a va swi koti ku hetisa ku navela ka mina; a ku ta tlula hinkwaswo leswi ringetaka ku ku sivela; ku antswa Macbeth, ku ri ni munhu wo tano.

MACDUFF: Ku titsakisa ko pfumala mpimo entumbulukwini i vuxanisi. Hi swona swi vangaka ku wa ka tihosi nkarhi wu nga si fika. Kambe u nga chavi ku teka leswi nga swa wena. U nga titsakisa swinene exihundleni, kambe u nga tikombi. U nga xisa misava hi ndlela yeleyo. Hi ni vanhwana vo tala lava swi tsakelaka; kambe wena u nge vi gama leri nga vutlaka vo tala va vona, tani hi leswi vo tala va vona va nga xavisaka vuntshwa bya vona ku tsakisa hosi.

MALCOLM: Hikwalaho ka leswi, ku mila eka mina ku pfumala ku tikhoma ni ku navela ko ka ku nga timuleki, lero loko a ndzo va hosi, a ndzi ta hunguta masimu ya vachaviseki, ndzi teka swingwavila swa vona swa nkoka, ni tindlu ta vona. Kutani ku taleriwa ka mina hi swilo a ku ta endla leswaku ndzi navela swo tala lero a ndzi ta lumbeta hi vubihi, lava lulameke ni ku tshembeka, leswaku ndzi ta kuma rifuwo.

MACDUFF: Makwanga lawa ya nghenelele endzeni, ya kula hi rimitsu ra vudlayi ku tlula ku navela ko fana ni ximumu hi ku hisa ni ku koma.¹ Makwanga lawa hi wona ya vangeleke tihosi ta hina tin'wana ku dlawa. Kambe u nga chavi, tiko ra Scotland ri ni swo tala leswi nga ta ku tsakisa swinene. Hinkwaswo leswi swa tiyiseleka loko swi pimiwa ni swin'wana.

MALCOLM: Kambe ndzi hava vunene. Swilo leswinene leswi hosi yi faneleke ku va na swona, tani hi vululami, ntiyiso, ku tikhoma, ku yima entiyisweni, ku hanana, ku tiyisela, tintswalo, ku titsongahata, ku tinyiketa, ku lehisa mbilu, xixinya, ku tiya ka mehleketo – ndzi hava ni swintsongo swa swona, kambe ndzi taleriwe hi vubihi bya tinxakaxaka. E-e, loko a ndzi ri ni matimba a ndzi ta susa ntwanano hinkwawo lowu nga kona ndzi wu chela etiheleni; ndzi pfilunganya ku rhula loku nga kona entumbulukwini, ndzi hangalasa ku rhula hinkwako emisaveni.

MACDUFF: O, Scotland, Scotland!

MALCOLM: Loko munhu wo tano a fanele ku fuma ndzi byele: mina ndzi sweswi ndzi nga swi vula.

MACDUFF: Wo fanela ku fuma! E-e, a nga fanelanga no hanya. O, rixaka leri xanisekaka ni mufumi wa rona wa nsele, wo ka a nga ri wa vukosi, xana u ta kuma rini ku rhula kambe, leswi mudyandzhaka wa ntiyiso a tipumbaka hiyexe a thyakisa xivongo xa ka vona? Hosi tata wa wena a a ri hosi leyo lulama swinene; nkosikazi leyi nga ku ve-

¹ Ximumu xa le Nghilandi xi komile, a xi fani ni xa haleno.

leka a yi tala ku va yi nkhinsamele ku tlula ku yima kune, a tinyiketa siku rin'wana ni rin'wana. Sala kahle! Swivi leswi u tikokelaka swona swi ndzi hlongorile eScotland. O, mbilu yanga, ku tshemba ka wena ka helela kwala!

MALCOLM: Macduff, ku phofula ka wena ku susile ku kana kana eka mina, ku hlanganisa mehleketo ya mina ni ntiyiso ni ku tshembeka ka wena. Macbeth lowa sathana u ringetile marhengu yo tala leswaku ndzi wela etlhelo ra yena, kambe ndzi hatla ndzi vona ntiyiso, ndzi nga tsutsumeli ku endla swilo. Xikwembu lexi nge henhla a xi lulamise vuxaka bya hina, hikuva sweswi ndzi tiveka eka wena, ndzi tihlantswa eka vubihi hinkwabyo lebyi a ndzi titota byona, hikuva a ndzi na byona. A ndzi tivi wansati, a ndzi si tshama ndzi hlambanya vunwa. A ndzi si tshama ndzi tinavelela swa mina; a ndzi si tshama ndzi tshova ku tshemba ka mina, kumbe ndzi xavisa sathana eka vanghana va yena; naswona a ndzi tsakeli vutomi ku tlula ntiyiso. Mavunwa lawa ndzi nga ma vula eku sunguleni i ya mina: leswi ndzi nga swona hi xiviri a swi lawuriwe hi wena ni tiko ra mina. Laha mi nga ta ndzi yisa kona hi laha Siward lonkulu a nga suka a ya kona ni makume-gidi wa mavuthu ya nyimpi, wena u nga si fika haleno. Sweswi hi ta famba swin'we, naswona a hi fanele ku hlula hikuva leswi hi swi endlaka swi le mfanelweni. Hikwalaho ka yini u miyela?

MACDUFF: Swa tika ku hlanganisa swilo leswimbirhi, leswo biha ni leswo saseka. (*Ku nghena dokodela.*)

MALCOLM: Xana hosi ya ta ke?

DOKODELA: Ina, nkulukumba; ku ni ntshungu wa vanhu lava vabyaka, lava yimeleke ku tshunguriwa. Vuvabyi bya vona byi hlula vutshunguri bya matimba kambe yena u ni matimba ya matilo, yo byi hangalasa hi ku khumba ntsena.

MALCOLM: Ndza ku nkhensa dokodela. (*Dokodela a huma.*)

MACDUFF: Xana i vuvabyi muni lebyi a byi vulaka?

MALCOLM: Byi vuriwa vubihi: masalamusi makulu ya hosi¹ leyi. Mpfhuka ndzi ta laha Nghilandi ndzi n'wi vonile a swi endla. Leswaku u ya kumisa ku yini matimba ya le tilweni, swi tiviwa hi yena; kambe vanhu lava nga ni vuvabyi lebya mikhuva bya swibundwana, lava nga tsandza vutshunguri, yena wa va tshungula hi ku hayeka xingwece² ya nsuku etinhan'wini ta vona, swi heleketiwa hi swikho-ngelo. Ku vuriwa leswaku u siyela lava landzaka matimba lawa yo tshungula. Ehenhla ka matimba lawa, u tlhela a va ni nyiko yo profeta. Naswona xitshamo xa yena xa vuhosi xi ni minkateko yo hambana, leyi kombisaka tintswalo ta yena.

MACDUFF: Languta, i mani loyi a taka?

MALCOLM: I munhu wa kwala tikweni, hambi ndzi nga n'wi tivi. (*Ku nghena Ross.*)

MACDUFF: Makwerhu lonene, wa amukeriwa laha.

MALCOLM: Se ndza n'wi tiva. Xikwembu xanga, hatla u susa leswi endlaka leswaku hi nga tivani.

ROSS: A swi ve tano nkulukumba.

MACDUFF: Tiko ra Scotland ra ha yimise sweswiya ke?

ROSS: Mbuyangwana tiko ra vanhu! Ri chava ni ku titiva. Ri nge vuriwi mana wa hina, kambe i sirha ra hina, laha ku nga hava nchumu³ lowu n'wayitelaka, handle ka loyi a nga tiviki nchumu; laha ku hefemula⁴ ni ku gomela ni ku cema loku handzulaka moya swi endliwaka, kambe ku nga ri na loyi a nga na mhaka na swona; laha swirilo leswi tlhavaka ya nga wona mahanyelo. A swa ha vutisiwi leswaku nsimbhi yi bela mani. Naswona vutomi bya vanhu byi hela va nga si hanya ku ya kule, va fa va nga si vabya.

MACDUFF: O, swi tele ngopfu leswi; kambe swi ri ntiyiso!

MALCOLM: Hi swihi swintshwa leswi vavisaka mbilu?

ROSS: Loko u vulavula hi swa awara leyi nga hundza, u vula-

¹ Hosi - 'Edward the Confessor'.

² Coin.

³ Nchumu - rito leri ri hlawuriwe ku hlamusela leswaku ku hava munhu wo tano.

⁴ Hi Xinghezi "sighs", vunyingi bya "sigh".

vula mahungu laya furheke, hikuva minete yin'wana ni yin'wana yi tisa swintshwa.

MACDUFF: Xana nsati wa mina u njhani ?

ROSS: U pfukile.

MACDUFF: Ni vana va mina hinkwavo ?

ROSS: Na vona va pfukile.

MACDUFF: Xana muxanisi a nga si va hlasela ke ?

ROSS: E-e, loko ndzi suka a va ha pfukile.

MACDUFF: U nga vulavuli hi swintsongontsongo. Swi famba njhani ke ?

ROSS: Loko ndzi ta haleno ku tisa mahungu layo tika, a ku twala leswaku ku humile vo tala ku ya lwa na Macbeth. Leswi swi tiyisiwile hi ku va mavuthu ya muxanisi na wona ya lunghekile. Sweswi i nkarhi wo tisa ku pfuna. Ku humelela ka wena eScotland a ku ta tumbuluxa masocha, ku endla leswaku vavasati va hina va lwa ku hlula ku xaniseka ka vona.

MALCOLM: A va chaveleke hikuva hi le ndleleni. Nghilandi lonene u hi lombile Siward lonene ni vavanuna va magidikhume. Ku hava socha ro tlula yena eChristendom.

ROSS: Onge ndzi nga kota ku endla tano na mina! Kambe ndzo va ni marito lawa ya nga huweleriwaka emananga, ya nga twi hi munhu.

MACDUFF: I marito muni ? Xana ya kongoma hina hinkwerhu, kumbe i ya ku vaviseka ka munhu un'we ke ?

ROSS: Un'wana ni un'wana loyi a nga ni ntwelo-vusiwana u ta twa ku vava, kambe mhaka ya kona yi kongoma ngopfungopfu wena.

MACDUFF: Loko yi ri ya mina u nga ndzi fihleli yona. Ndzi tivise yona hi ku hatlisa.

ROSS: U nga ndzi vengi hilaha ku nga heriki hikwalaho ka leswi u nga ta swi twa, hikuva tindleve ta wena ti ta twa swo tika ku tlula leswi ti tshamaka ti swi twa.

MACDUFF: Hmm, ndzi nga bvumba.

ROSS: Khokholo ra wena ri hlaseriwile; nsati wa wena ni

vana va dlayiwile hi tihanyi. Ku hlaya maendlele ya kona i ku engetela rifu ehenhla ka mintsumbu leyi nga kona.¹

MALCOLM: Matilo ya tintswalo! Hey, u nga tshuki u koka xihuku xa wena xi siva mombo. Vula leswi vavisaka. Ku vaviseka loku nga vuriwiki ku hlevela mbilu leyi tikeriwaka leswaku yi tshoveka.

MACDUFF: Ni vana va mina ?

ROSS: Nsati, vana, vatirhi, hinkwavo lava nga kumiwa kona.

MACDUFF: Swi humelela ndzi nga ri kona! Nsati wa mina na yena u dlayiwile ?

ROSS: Ndzi vule tano.

MALCOLM: Tiyisela. A hi tiendleleni murhi wo rihisela hi matimba, ku ta horisa ku vaviseka lokukulu loku.

MACDUFF: A nga na vana.² Hinkwavo vana va mina vo xonga? U te hinkwavo? O rikhozi ra tihele! Hinkwavo? He, swivondlwana swa mina swo xonga, ni mana wa swona, hinkwavo va dlayiwile ?

MALCOLM: Lwana ni ku vaviseka tanihi wanuna.

MACDUFF: Ndzi ta endla tano. Kambe naswona ndzi fanele ku swi twa tani hi wanuna. Ku hava swin'wana leswi a swi ri swa nkoka eka mina ku tlula vona. Xana matilo ya langutile kambe ya nga va lamuleli? Macduff lowo biha, hinkwavo va dlawela wena! A ndzi nchumu, kambe a va felanga swidyoho swa vona, va fele swa mina. Matilo a ya va wisise!

MALCOLM: Leswi a swi ve ribye ro lota savula ra wena. Ku vaviseka a ku hundzuke ku hlundzuka. U nga bvinyi mbilu, yi hlundzukise.

MACDUFF: O, ndzi fana ni wansati hi ku tengatengisa mihloti, kambe ndzi tibuma hi ririmi. Kambe matilo lamane, susa ku hlwela hinkwako, nala loyi wa Scotland na mina hi langutana. N'wi tise ekusuhi ni savula ra mina. Loko a pona na kona, Xikwembu a xi n'wi rivalele.

¹ Ku hlaya maendlele ya kona swi nga dlaya Macduff hi yexe swi engetela ntsumbu wa yena eka leyin'wana.

² Macbeth.

MALCOLM: Lawa i marito ya wanuna. Tana, a hi ye eka hosi; mavuthu ya hina ya lunghekile. Lexi nga sala ntsena i ku va hi famba. Macbeth u lulamele ku dzudziwa manuku. Matilo ya susumeta leswaku mhaka leyi yi humelela. Un'wana ni un'wana a a titsakise hilaha a kotaka hakona ku kondza ri xa. (*Va huma.*)

Ndzima ya V

MBONAKISO I

(*E-Dunsinane. Kamara ekhokholweni. Ku nghena dokodela ni mulanguteri wa xisati.*)

DOKODELA: I vusiku byimbirhi ndzi rindza na wena, kambe a ndzi koti ku vona leswi u swi vuleke. Xana ù fambile a etelele rini ro hetelela ?

WANSATI: Mpfhuka muchaviseki hosi a ya enyimpini, ndzi n'wi vonile a pfuka ebyetlelweni bya yena, a ambala nkhanu wa yena wa vusiku, a khiyulula khabodo, a teka phepha, a ri petsa, a tsala ehenhla ka rona, a ri hlaya, endzhaku a ri pfala, a tlhelela ebyetlelweni; kambe hinkwaswo leswi u swi endla a etelele.

DOKODELA: A swi le ntumbulukwini ku va u kota ku endla swilo onge wa hanyanya, kasi u etelele! Loko a ri karhi a famba a etelele hi ndlela leyi, handle ko famba ni ku endla swin'wana, xana u n'wi twile a vula swin'wana nkarhi wun'wana ke ?

WANSATI: Ina, nkulukumba. Swin'wana leswi ndzi nga ta ka ndzi nga swi vuli.

DOKODELA: Mina u nga ndzi byela, naswona swa laveka leswaku u ndzi byela.

WANSATI: Ndzi nge byeli munhu, hambi a ri wena, hikuva ndzi hava mbhoni yo seketela marito ya mina. (*Ku nghena Nkosikazi Macbeth a khome khandlela.*) Vona hi loyi a taka. U endlisa sweswi minkarhi hinkwayo; a endla hinkwaswo a etelele. N'wi xiye swinene, tshinela.

DOKODELA: Ú ri kumise ku yini rivoni leri ?

WANSATI: A ri ri kusuhi na yena. Ú tshama ni rivoni ekusuhi na yena nkarhi hinkwawo, hi ku lerisa ka yena.

DOKODELA: Wà vona, mahlo ya yena ya honokile.

WANSATI: Ina, kambe a ya voni.

DOKODELA: Se u endla yini? Vona leswi a huthanisisaka xi-swona swandla swa yena.

WANSATI: I ntolovelo wa yena lowo endla onge wa hlamba. Nkarhi wun'wana u swi endla kotara ya awara hinkwayo a nga wisi.

NKOS. MACBETH: Kambe ka ha ri ni vala.

DOKODELA: Twana wa vulavula. Ndzi ta tsala leswi a swi vulaka, leswaku ndzi ta tshama ndzi swi tsundzuka swinene.

NKOS. MACBETH: Suka, vala ro biha! Suka ndza ku lerisa! Yin'we, mbirhi: se i nkarhi wo swi endla. Etiheleni ku lo dzwii! Hay n'wini wanga, hay! Ú ri socha kambe ú ri ni vutoya? Hi chava yini leswaku swi tiviwa hi mani, hikuva ku hava loyi a nga hi tengisaka? Kambe i mani a a ehleketa leswaku mukhalabye a nga va ni ngati yo tarisa leswi?

DOKODELA: Wa swi twa leswi?

NKOS. MACBETH: Hosana ya Fife a yi ri ni nsati: u kwihi sweswi? Ha, xana swandla leswi swi nge pfuki swi basile? U nga ha endli sweswo hosi yanga, u nga ha endli. U onha hinkwaswo hi ku tshuka.

DOKODELA: Suka, suka, ú tiva leswaku a wu nga fanelanga ku swi tiva.

WANSATI: Ndzi ni ntiyiso wa leswaku u vule leswi a a nga fanelanga ku swi vula. Matilo ya tiva leswi a swi tiveke.

NKOS. MACBETH: Ka ha ri ni risema ra ngati ni sweswi. Mafendlele¹ hinkwawo ya Arabia ya nge nuherisi xivokwana lexi. O, o, o!

DOKODELA: U hefemula hi matimba, mbilu ya tikeriwa.

WANSATI: Ndzi nge swi lavi ku va ni mbilu yo tano exifuveni xa mina, ntsena ku va ndzi va nsati wa hosi.

DOKODELA: Onge a ngo hanya.

¹ "Perfume".

WANSATI: Khongela Xikwembu swi va tano.

DOKODELA: Vuvabyi lebyi byi hlula vutshunguri bya mina. Kambe ndzi vonile van'wana lava a va famba va ri evu-rhongweni, lava nga fa khwatsi va tietlelerile ebyetlelweni bya vona.

NKOS. MACBETH: Hlamba mavoko ya wena, u ambala nkhanu wa wena wa vusiku; u nga basuluki swonghasi. Ndzi tlhela ndzi ku byela nakambe, Banquo u celeriwile; a nge humi esirheni ra yena.

DOKODELA: Kasi ni leswi?

NKOS. MACBETH: Eku etleleni, eku etleleni; ku ni loyi a gongondzaka le nyangweni. Tana, tana, tana, tana, ndzi khome hi voko. Leswi endliweke swi nga ka swi nga hundzuluxeki. Eku etleleni, eku etleleni, eku etleleni. (*A huma.*)

DOKODELA: Se u ta ya eku etleleni?

WANSATI: Hinomulowu.

DOKODELA: Ku ni vuheveheve bya swo ka swi nga basanga. Swendlo swo ka swi nga ri swa ntumbuluko swi tswala ku karhateka ko ka ku nga ri ka ntumbuluko. Mehleketo leyi karhatekeke yi ta humesela swihundla swa yona eswikhe-gelweni swo pfumala tindleve. U lava n'anga ya vululami, yi nga ri ya mirhi. Xikwembu, Xikwembu, hi rivalele hinkwerhu, n'wi hlayise. Susa eka yena hinkwaswo leswi n'wi vangelaka ku karhateka, kambe u n'wi rindza. Se riperile. U pfilunganyise mehleketo ya mina, a chavisa mahlo ya mina. Ndza ehleketa, kambe ndzi chava ku vulavula.

WANSATI: Riperile dokodela. (*Va huma.*)

MBONAKISO II

(*Etikweni ekusuhi na Dunsinane. Ku ngheniwa hi swigubu ni mijeko: Menteith, Caithness, Angus, Lennox ni masocha.*)

MENTEITH: Nyimpi ya Manghezi yi le kusuhi, yi fambisiwa

hi Malcolm, ni kokwa wakwe Siward, na Macduff lonene. Va hisekela ku rihisela, hikuva leswi va lwelaka swona swi pfluxa ni lavo lulama ni lavo tikhoma swinene, leswaku va lwa.

ANGUS: Hi ta hlangana na vona ekusuhi ni xihlahla xa Birnam. Va ta hi tlhelo ra kona.

CAITHNESS: I mani a tivaka loko Donalbain a ri ni makwavo?

LENNOX: Ndza tiyisa leswaku a nga na yena. Ndzi ni matsalwa hinkawo ya rixaka ni mavito hinkwawo. Ku ni n'wana wa Siward, ni majaha yo tala lava sweswi va tiko-
mbaka vununa bya vona.

MENTEITH: Xana muxanisi u endla yini?

CAITHNESS: U tiyisa khokholo ra Dunsinane. Van'wana va ri u ni rihuhu; van'wana lava nga n'wi vengiki ngopfu va ri u lo hlundzuka ku tlula mpimo. Kambe swi le rivaleni leswaku a nge swi koti ku lawula va ntlawa wa yena hikuva hinkwaswo i mpfilumpfilu.

ANGUS: Se u twa vudlayi bya yena bya xihundla byi n'wi damarhela emavokweni. Se ku pfukela ka minete yin'wana ni yin'wana ku n'wi heta matimba. Lava a va fambisaka vo tisuusumeta, a va swi rhandzi. Se u twa xidlodlo xa yena xi n'wi vulula, tani hi nguvu ya xihontlovila emirini wa khamba ra ximakwa.

MENTEITH: Se i mani a nga solaka mehleketo ya yena leyi karhatekaka, loko yi chava ni ku tshuka, loko hinkwaswo leswi nga endzeni ka yena swi tisola ku va swi ri kona?

CAITHNESS: E, a hi yeneni emahlweni hi ya komba ku titsongahata ni ku yingisa laha swi faneleke. A hi hlanganeni ni murhi¹ wa vuvabyi bya tiko ra hina, kutani swin'we na yena hi nghena hinkwerhu ku basisa tiko ra hina.

LENNOX: Murhi lowu ringanaka ku hlukisa xiluva xa vuhosi,² kumbe ku kukula nhova³ hinkwayo. A hi kongomeni eBirnam. (*Va huma va ri karhi va macha.*)

¹ Ku vuriwa Malcolm.

² Malcolm.

³ Macbeth.

MBONAKISO III

(*E-Dunsinane. Kamara ekhokholweni. Ku nghena Macbeth, dokodela ni valanguteri.*)

MACBETH: Mi nga ha ndzi tseli mahungu man'wana; a va tsutsume va ndzi siya hinkwavo. Ku fikela loko xihlahla xa Birnam xi ta eDunsinane, ndzi nge ninginiki hi ku chava. Xifanyetana lexiya Malcolm i ncini? Xana a nga velekiwanga hi wansati? Mimoya leyi tivaka hinkwaswo yi te eka mina: "u nga chavi, Macbeth. Ku hava munhu loyi a nga velekiwa hi wansati, a nga ta va ni matimba ehenhla ka wena." Hikwalaho balekani n'wina tinganakana ta mavunwa, mi ya hlangana ni Manghezi laya hanyaka eku tiphineni. Mehleketo leyi ndzi fumaka ha yona ni mbilu leyi ndzi nga na yona swi nge pfuki swi tsanile hi ku kanakana, kumbe ku rhurhumela hi ku chava. (*Ku nghena nandza.*) Sathana a a ku dambikete u va wa ntima, wena xiphukuphuku xo basuluka. Hikwalaho ka yini u languteka u chavile?

NANDZA: Ku na magidi-khume ...

MACBETH: Ya masekwa, muxisi ndziwena?

NANDZA: Ya masocha, nkulukumba.

MACBETH: Suka la, ngati a yi sive ku basuluka ka xikandza xa wena! Marhama yalawo yo basuluka ya komba ku chava. Masocha ya yini, wena wa xikandza xo kwalala?

NANDZA: Nyimpi ya Manghezi, nkulukumba.

MACBETH: Suka la! (*Nandza a huma.*) Seyton! – ndza vabya embilwini loko ndzi languta – Seyton, twana! – ku hla-seriwa loku ku ta ndzi nyika ntsako lowu nga heriki, kumbe ku ndzi susa exitulwini xa vuhosi sweswi. Ndzi hanyile ku ringana: vutomi bya mina byi fika emakumu, tani hi tluka ro kwalala. Kutani hinkwaswo leswi a swi fanele ku famba ni vudyuhari, tani hi ku kombiwa xichavo, rirhandzu, ku yingisa, vanghana vo tala, ndzi nge languteli ku va na swona; kambe ematshan'weni ya swona,

ndzi kuma mindzhukano yo ka yi nga beriwi huwa kambe yi entile; ku xiseteriwa hi milomu ntsena, ni ku buma-bumela loku nga riki mbilwini, kambe loku swi bohaka ku ku endla. Seyton! (*Seyton a nghena.*)

SEYTON: Xana u lava yini hosi?

MACBETH: Ku ni mahungu wahi man'wana?

SEYTON: Hinkwaswo leswi nga vuriwa swi tiyisiwile, hosi yanga.

MACBETH: Ndzi ta lwa ku kondza nyama ya mina yi yevu-leriwa emarhambyini. Ndzi nyike swambalo swa mina swa nyimpi.

SEYTON: A swi si laveka.

MACBETH: Ndzi ta swi ambala. Rhumela vagadi van'wana va timangwa ku valanga tiko hinkwaro. Hayekani lava vulavulaka hi ku chava. Ndzi nyike swambalo swa mina swa nyimpi. Muvabyi wa wena u njhani dokodela?

DOKODELA: A nga vabyi ngopfu hosi yanga, hikuva wo karhatiwa hi mehleketo leyi n'wi taleleke, leyi n'wi tsandzisaka ku wisa.

MACBETH: N'wi tshungule sweswo. Xana a wu swi koti ku tshungula mehleketo leyi vabyaka, u susa emahlweni ku karhateka loku mileke; u susa ebyongweni minxaniseko leyi tsariweke kona, u chela murhi lowu vangaka ku rivala, u hlantswa xifuva ku susa leswi nga tlongeriwa eka xona, leswi tikelaka mbilu?

DOKODELA: Sweswo muvabyi u fanele ku titshungula hiyexe.

MACBETH: Cukumetela timbyana vudokodela, a ndzi lavi nchumu xa byona! Tana, ndzi ambexe swambalo swa mina swa nyimpi. Ndzi nyike nhonga ya mina. Seyton, rhumela mavuthu ehandle, – dokodela, tihosana ta ndzi balekela. – Tana, nkulukumba, rhumela mavuthu ehandle. – Loko a wu swi kota dokodela, a wu ta langutisisa swinene, u kuma vuvabyi bya yena, u byi susa a sala a ri leswi a a ri xiswona khale. Loko wo endla sweswo ndzi ta ku ndhundhuzela lero ku va ni ngulumelo leyi nga ta

tlhela yi ku ndhundhuzela. – Swi suse,¹ wa ndzi twa ?
– Xana i murhi wihi lowu nga hlongolaka Manghezi lawa
laha ? Xana wa va twalela ke ?

DOKODELA: Ina hosi yanga, ndzi vona hi ku tilulamisa ka
wena.

MACBETH: Ndzi landzise swona.² Ndzi nge chavi rifu ni ku
herisiwa, ku fikela loko xihlahla xa Birnam xi ta eDun-
sinane.

DOKODELA: (*Etlhelo.*) Loko a ndzi ri ekule na Dunsinane, ku
hava nchumu lexi a xi ta ndzi kokela kona kambe. (*Va
huma.*)

MBONAKISO IV

(*Etikweni, ekusuhi ni xihlahla xa Birnam. Ku nghena lava
landzelaka, ni swigubu ni mijeko: Malcolm, Siward lonkulu ni
n'wana wa yena, Macduff, Menteith, Caithness, Angus, Lennox,
Ross, ni masocha: va chaya.*)

MALCOLM: Vamakwerhu, ndza tshemba masiku ya le kusuhi,
lawa munhu a nga ta tshama ekaya a nga chavi nchumu.

MENTEITH: A hi kanakani eka sweswo.

SIWARD: Xana xihlahla lexi nga le mahlweni ka hina hi xihi ?

MENTEITH: I xihlahla xa Birnam.

MALCOLM: Socha rin'wana ni rin'wana a ri tshove rihlampfu,
ri ri rhwala emahlweni ka rona. Hi ndlela leyi hi ta tu-
mbetela valala nhlayo ya hina.

MASOCHA: Swi ta endliwa.

SIWARD: Hi twa leswaku a ku salanga munhu eDunsinane,
handle ka muxanisi; ni leswaku u tiyimisele ku tilwela
hambi a rhendzeriwa.

MALCOLM: U tshemba sweswo ntsena, hikuva lava a a va
tshembile va n'wi landzurile. Ku hava lava a tirhisanaka

¹ Swambalo swa nyimpi.

² Swambalo swa nyimpi. (*U byela Seyton.*)

na vona, handle ka lava ngo lerisiwa. Hambi va ri vona a va swi endli hi mbilu.

MACDUFF: A hi yimeleni ku hela ka mpfilumpfilu hi ta vona mhaka hi mfanelo; hi lulamisa hinkwaswo swa vulwi bya hina khwatsi.

SIWARD: Nkarhi wa fika lowu ha wona hi nga ta tiva ku bindzula ni ku lahlekeriwa ka hina. Ho ambambela ntsena hi mehleketo, hi nga tivi ntiyiso. Kambe ku lwa ku fanele ku komba lomu nyimpi yi yaka kona. (*Va huma va karhi va macha.*)

MBONAKISO V

(*E-Dunsinane. Endzeni ka khokholo. Ku nghena lava landzaka, ni swigubu ni mijeko: Macbeth, Seyton ni masocha.*)

MACBETH: Hayekani mijeko ya hina emakhumbini ya le handle. Ka ha twala ku 'va ta'; khokholo ra hina ri tiye lero ri ta monya ku rhendzeriwa. Va tshikeni va fa hi ndlala ni le ndzeni kwale va nga kona. Loko a va nga pfuniwi hi lava a va fanele va ri va hina, ingi hi va kongo-mile hi nga chavi, hi va tlherisela laha va pfaka kona. (*Ku cema ka vavasati endzeni.*) I huwa ya yini?

SEYTON: I ku rila ka vavasati, hosi yanga. (*A huma.*)

MACBETH: Ndzi rivele ni leswaku ku chava i ncini. Nkarhi wu ve kona lowu a ndzi rhurhumela loko ndzi twa ku rila ka vusiku, naswona misisi ya mina a yi kota ku tlakuka hikuva a ya ha ri ni vutomi. Sweswi ndzi nwelane ni swilo swo chavisa lero swilo swo chavisa leswi fambelanaka ni mehleketo ya mina ya vudlayi a swa ha ndzi tshukisi ni kan'we. (*Ku tlhela ku nghena Seyton.*) Xana a ku ri ku cema ka yini?

SEYTON: Nkosikazi, hosi yanga, yi lovile.

MACBETH: A a fanele a file endzhaku ka leswi; a ku ta va ni nkarhi wo yingisa timhaka to tano. Mundzuku, ni mundzuku, wu fika hi kuntsongontsongo, ku fikela emakumu

ka nkarhi. Siku rin'wana ni rin'wana leri nga hundza ri tikomba ku va siku ro hetelela eka van'wana, lava a va tixisa va ku va ha ta vona nkarhi lowu taka. Timeka, timeka, rivoni ra nkarhinyana. Vutomi byo va ndzhuti lowu fambaka, mutlangi wo tsana loyi a gwirimaka ni ku gungula emisaveni, ivi a nga ha twiwi. I ntsheketo lowu hlayiwaka hi xiphukuphuku, wu tele mpfumawulo ni nhlu-ndzuko, kambe wu nga vuli nchumu.¹ (*Ku nghena ntsumi.*)
U te ni tin'wana; hatlisa u ti vula.

NTSUMI: Hosi yanga, ndzi lava ku vula leswi ndzi swi voneke, kambe a ndzi tivi leswaku ndzi nga swi endlisa ku yini.

MACBETH: Swi vule, nkulukumba.

NTSUMI: Loko ndzi yimile exintshabyanini ndzi rindzile, ndzi langutile tlhelo ra Birnam, ndzi vone onge xihlahla xi sungula ku famba.

MACBETH: Muhembi ni hlonga!

NTSUMI: Ndzi rhukane loko swi nga ri tano. Eka timayili letinharhu, u nga xi vona xi famba; ndzi ri xihlahla lexi fambaka!

MACBETH: Loko u hamba u ta hayekiwa emurhini u karhi u hanya, u kala u fa hi ndlala. Loko leswi u swi vulaka wu ri ntiyiso u ngo endla sweswo eka mina. Ndzi konga vurhena bya mina hinkwabyo. Ndzi sungula ku kanakana ehenhla ka mavunwa ya nala lowo hamba onge u vulavula ntiyiso: 'u nga chavi ku fika loko xihlahla xa Birnam xi ta eDunsinane'. Se sweswi xihlahla xi kongoma eDunsinane. Hlomani, hlomani mi huma! Loko leswi a swi vulaka swi humelela, ku hava ku baleka kumbe ku tshama laha. Ndzi sungula ku karhala ku hanya. Ndzi pfanga no navela leswaku misava ingi yi herile. Banani nsimbhi yo phalala. Hunga moya, tana bubutsa! Ntsena ndzi ta fa ni swambalo swa nyimpi emirini. (*A huma.*)

¹ Macbeth u hele matimba, hi ku vona vuhava bya vutomi. Vutomi i nchumu wuntsongo swinene.

MBONAKISO VI

(Ka ha ri eDunsinane. Rivala emahlweni ka khokholo. Ku nghena lava landzelaka, ni swigubu ni mijeko: Malcolm, Siward lonkulu. Macduff ni van'wana ni mavuthu ya vona va rhwele marhavi.)

MALCOLM: Se hi le kusuhi ku ringana. Cukumetani swisirehelelo swa n'wina swa matluka, mi tikomba leswaku mi vangani. Wena kokwana lonene, kun'we ni makwerhu, n'wana wa wena, mi ta fambisa vuthu ra hina ro sungula. Nkulukumba Macduff na mina hi ta endla leswi nga ta sala, tani hilaha hi lulamiseke hakona.

SIWARD: Mi sala swinene. Loko ho kuma mavuthu ya muxanisi luya namuntlha, hi hluriwa ¹ loko hi nga koti ku lwa.

MACDUFF: Pfumisani titorompita ta hina; ti pfurheteleni hilaha mi kotaka hakona, ti nga swiviko swa ngati ni rifu.

MBONAKISO VII

(Ka ha ri eDunsinane. Rivala kusuhi ni khokholo. Tinsimbhi to vika nyimpi. Ku nghena Macbeth.)

MACBETH: Va ndzi bohelele emhandzeni, a ndzi swi koti ku baleka. Kambe ndzi fanele ku lwa tani hi bere.² I mani wo ka a nga velekiwanga hi wansati? Ndzi fanele ku chava yoloye ntsena, ku hava un'wana. *(Ku nghena Siward lontsongo.)*

SIWARD LONTSONGO: U mani vito ra wena?

MACBETH: U ta chava loko wo ri twa.

SIWARD LONTSONGO: E-e, hambi wo tivitana hi vito leri chavisaka ku tlula hinkwawo etiheleni.

¹ Wa hlambanya.

² Loko yi hlaseriwa hi timbyana.

MACBETH: Vito ra mina i Macbeth.

SIWARD LONTSONGO: Hambi sathana hi yexe a nge vuli vito leri ndzi ri vengaka ku fana ni ra wena.

MACBETH: Kumbe ro chavisa ku ri tlula.

SIWARD LONTSONGO: Wa hembra muxanisi wa tihanyi; hi savula ra mina ndzi ta ku komba leswaku wa hembra. (*Va lwa, Siward lontsongo a dlayiwa.*)

MACBETH: U tswariwile hi wansati. Masavula ndza ya hlekula, matlhari ndza ya hleka ndzi ya monya – loko ya ri ya wanuna loyi a tswariweke hi wansati. (*A huma. Tinsimbhi ta nyimpi. Ku nghena Macduff.*)

MACDUFF: Huwa yi twala hala. Mufumi wa nsele, tikombe xikandza xa wena! Loko u nga dlayi hi mina, swipuku swa nsati ni vana va mina swa ha ta ndzi xanisa. A ndzi koti ku dlaya xipuva lexi nga thola hi van'wana ku va rhwalela tinhonga. Wena Macbeth u fanele ku ndzi lwisa, kumbe ndzi tlherisela savula ra mina ro ka ri nga petsekanga, enkotlotweni wa rona ri nga tirhanga. A wu fanele u ri kwalaho. Huwa leyikulu yi komba onge ku rhendzeriwa yena. Inge ndzi n'wi kuma, nkateko. A ndzi kombeli swin'wana handle ka sweswo. (*A huma. Ku chaya. Ku nghena Malcolm na Siward lonkulu.*)

SIWARD: Tlhelo leri, hosi yanga. Khokholo ri nyiketiwe handle ko sihalala. Vanhu va muxanisi loyi va lwa matlhelo himambirhi. Tinganakana to chaviseka ti lwa hi vurhena enyimpini. Swa tikomba leswaku siku i ra wena.

MALCOLM: Hi hlangene ni valala lava hi hupaka havomu leswaku va hluriwa.

SIWARD: Nghena ekhokholweni, nkulukumba. (*Ku tlhela ku nghena Macbeth.*)

MACBETH: Hikwalaho ka yini ndzi fanele ku fana ni Murhoma ndzi tihinga, ndzi ri karhi ndzi vona vanhu vo hanya lava nga ni timbanga va ri karhi va lwa swinene? (*Ku tlhela ku nghena Macduff.*)

MACDUFF: Hundzuluka, mbyana ya le tiheleni, hundzuluka!

MACBETH: Exikarhi ka vavanuna hinkwavo, hi wena a ndzi

nga lavi ku hlangana na wena. Tlhela hikuva moya wa mina wu tele hi ngati ya wena.¹

MACDUFF: A ndzi na marito; rito ra mina ri le savuleni ra mina, wena muhalati wa ngati wo ka a nga hlamuseleki! (*Va huma.*)

MACBETH: U tlanga hi matimba ya wena. Ku va u kota ku tlhava mina, u fanele ku kota ku tsema moya. Savula ra wena a ri wele ehenhla ka tinhloko leti kotaka ku tsemiwa. Mina ndzi ni vutomi lebyi nga tsambiwa, lebyi nga wisi-wiki hi munhu loyi a nga tswariwa hi wansati.

MACDUFF: Cukumeta ku tshemba ka wena. Tshika ntsumi leyi a wu yi tirhela ku fika sweswi, yi ku byela leswaku Macduff u susiwile ekhwirini ra mana wa yena nkarhi wu nga si fika.

MACBETH: Ririmi leri vulaka sweswo a ri rhukaniwe, hikuva ri ndzi chavisile ku tlula mpimo. Naswona valala lava mavunwa va nga ha khorwiwi hikuva va tlanga hi mina hi tindlela timbirhi. Va ndzi byele leswi nga ntiyiso, kambe wu nga ri ntiyiso lowu hetisekeke. A ndzi nga lwi na wena.

MACDUFF: Tinyikete ke, toya leri! U hanya ku va xikombiso, u hlaleriwa. Ndzi ta ku fanisa ni swinghunghumana swo chavisa leswi hayekiwaka emhandzeni, ku tlhela ku tsariwa ehansi ka xifaniso xa kona: "Tanani mi ta vona muxanisi".

MACBETH: A ndzi nga tinyiketi ndzi nk hinsama emilengeni ya Malcolm wa mufana, ndzi tlhela ndzi koyiwa hi ntshungu. Hambileswi xihlahla xa Birnam xi nga ta eDunsinane, na wena u tlhela u kaneta ku va u tswariwe hi wansati, ndza ha ta ringeta matshalatshala. Ndzi sirhelela miri wa mina hi xitlhangu xa nyimpi. Ndzi hlasele, Macduff; a rhukaniwa loyi a rhangaka a rila a ku "hi swona, swi ringene!" (*Va huma va ri karhi va lwa.*) (*Va tlhela. Tinanga. Ku tlhela ku nghena lava landzelaka, ni swigubu ni mijeko: Malcolm, Siward lonkulu, Ross, Tinganakana ni masocha.*)

¹ Leswi a nga dlaya nsati ni vana va yena.

MALCOLM: Ndzi navela onge vanghana lava ndzi nga va voniki va nga va va hlayisekile.

SIWARD: Van'wana va fanele ku fa; kambe loko ndzi languta ntsena lava poneke, swi tikomba hi lahlekeriwe hi vavanuna vantsongo swinene.

MALCOLM: Macduff a nga kona, ni n'wana wa wena lonene.

ROSS: N'wana wa wena, hosi yanga, u hakerile xikweleti xa socha. U hanyile ntsena ku kondza a va wanuna. Kambe ku nga ri khale endzhaku ka loko a tiyisiwile hi vununa bya yena, u file tani hi wanuna.

SIWARD: Hileswaku u file?

ROSS: Ina, u susiwile ni le rivaleni. Ku vaviseka ka wena ku nga pimiwi hi leswi a a ri swona, hikuva loko swo va tano, ku nge vi na makumu.

SIWARD: Xana a a vavisekile emahlweni?

ROSS: Ina, emahlweni.

SIWARD: Loko swi ri tano a a ve socha ra Xikwembu. Loko a ndzi ri ni majaha yo tala ku ringana ni misisi ya mina a ndzi nga ta va navelela ku fa kun'wana ko tlula loku. Hikwalaho a a tietlelele hi ku rhula.

MALCOLM: A a fanele ku rileriwa ngopfu, kutani sweswo ndzi ta n'wi endlela swona.

SIWARD: A nga ha ri wo rileriwa. Va ri u fambe kahle, u hetile xikweleti xa yena. Hikwalaho Xikwembu a xi ve na yena. Ku chaveleriwa lokuntshwa hi loku. (*Ku tlhela ku nghena Macduff ni nhloko ya Macbeth.*)

MACDUFF: Dzunisiwa hosi, hikuva u yona! Vonani laha nhloko ya nkwinavutshamo yi nga kona. Se hi tshami-sekile. Ndzi ku vona u rhendzeriwile hi vakulukumba va vuhosi bya wena, lava mehleketo ya vona yi ku dzunisaka tani hi mina, lava marito ya vona ndzi navelaka leswaku ya twala tani hi ra mina; xewani hosi ya Scotland.

HINKWAVO: Xewani, Hosi ya Scotland. (*Ku chayiwa.*)

MALCOLM: A hi nga teki nkarhi wo leha hi nga si tlherisa rirhandzu ra un'wana ni un'wana wa n'wina, hi mi rihela ku tikarhata ka n'wina. Tinganakana ta mina ni maxaka,

ku suka sweswi ni tinganakana to sungula ku vekiwa hi ndlela leyi laha Scotland. Swin'wana leswi nga ta endliwa, leswi faneleke ku endliwa ka ha hisa, i ku vuyisa vanghana va hina lava nga entsungeni, lava nga baleka swirimbana swa vuxavisi bya tihanyi; ku ahlula vapfuni va mudlayi loyi ni nkosikazi ya yena ya sathana, loyi ku ehleketeriwaka leswaku u lo tihinga. Leswi, ni swin'wana leswi lavekaka ku endliwa, hi ku rhandza ka Xikwembu hi ta swi endla hi nkarhi ni ndhawu leyi faneleke. Ndza mi nkhensa hinkwenu xikan'we; un'wana ni un'wana wa n'wina ha¹ n'wi rhamba ku hi vona loko hi ambexiwa xidlodlo eScone. (*Ku chaya. Va huma.*)

¹ U tirhisa vunyingi byo komba vuchaviseki (vuhosi).

Sasavona Books